Haftalık Gazete
Rojname Hefteyî
REALITE Press
Hejmar-Sayı:2
Tel: 0-212-256 90 11

"ÊRÎ ÊN LI DIJÎ ZIMANÊ KURDÎ"

● Zimanê Kurdî di bin tada û êrîşên bêperwa de ye.

Nivisa Felat Dilgeş di r. 10' an de

Acıyı paylaşmak

● Öldürülenlerin acısını paylaşmayı öğrenmek gerekiyor. Acı, ideolojik değil, insani bir duygudur.

Taner Akçam'ın yazısı S.14'de

Özgür Ülke gazetesinin tesisleri tahrip gücü çok yüksek bombalarla imha edildi. Realite, Özgür Ülke'nin yayın çizgisini benimsemiyor. Görüşlerine katılmıyor. Bununla birlikte, Realite, Özgür Ülke tesislerine ve çalışanlarına karşı girişilen bu imha eylemini şiddetle protesto ediyor ve kınıyor. Realite kısıtlı olanaklarının tümünü salt bu nedenle Özgür Ülke çalışanlarının hizmetine vermeye hazır olduğunu özellikle belirtiyor. Özgür Ülke muhalif bir basın organı. İsmi sık sık devleti temsil eden üst katlarda yer alıyor. Yapılan bütün açıklamalar ve değerlendirmeler, Özgür Ülke ve çalışanlarına karşı girişilen bu kanlı imhanın bir devlet terörü olduğunu vurguluyor. Devleti temsil eden Cumhurbaşkanı S. Demirel'in olayı kınaması, suçluların bulunmasını istemesi olumlu ve fakat yetersiz bir açıklamadır. Olay kınanabilir. Suçlular bulunabilir. Özgür Ülke yeniden yayın olanaklarını yaratabilir. Ancak, asla altından kalkılamayacak olan gerçeklik şudur: Bu kanlı ve hain saldırılar, 60 milyon insanın yaşadığı toplumu önlenmesi olanaksız bir çatışmanın içine atma çizgisine gelip dayanmıştır. Çıldırtılan kitlelerin birbirlerini boğazlama noktasına geldikleri yerden fışkıracak olan kan bütün toplumu boğar. Bu çatışma, PKK ile Güvenlik Güçlerinin çatışmasına benzemez. Bir Maraş'ı, bir Sivas'ı, bir 6-7 Eylül'ü yaşayan Türkiye 'de herkesin aklını başına toplaması gereklidir. Türkiye kimsenin babasının çiftliği değildir. Ve 60 milyon insan bu ülkede insan gibi yaşamak istemektedir. Oysa ülke bir mayın tarlasına dönüştürülmüştür. Mayınların nerede, ne zaman, nasıl patlayacağı hiç belli değildir. Akan kan durdurulmalıdır. Silahlar susturulmalıdır. Bugün bitmiştir ve yarın artık geç olacaktır!

Kürt partisi Türkiye partisi

Kürt partisi, kendisini coğrafi alanla sınırlandırmak zorundadır. Türkiye'ye siyasi proğram öneremez. Ulusal-kültürel özerklik, siyasi özerklik, federasyon ve bağımsızlık olarak bilinen siyasi çözüm önerilerinin bittiği yer, Türkiye partisinin başladığı yerdir!

SAYFA 8-9

www.arsivkurdi.org

ÇERÇEVE

Açık ve somut

Bu gün artık, Ne İran ve Irak'ta ve ne de Türkiye'de Kürtler için bir fizik imha -soykırım/jenosid- sözkonusu değildir. Bu süreç geçilmiştir. Kürtlerin yaşadığı evre, toplumsal deformasyon ve kültürel yok oluştur. Sayıları milyonlarla ifade edilen bir insan kitlesi , Çukurova ve Ege havzası ile Akdeniz kıyılarına yerleşmiş durumda. Bu aynı zamanda bir toplumsal istila dalgasıdır ve ardı arkası kesilmemektedir. Batıya akan insan selinin gönüllü ya da zorunlu olması esasa ilişkin bir konu değil. Kendisi ise son derece önemlidir. Kimi kan revan içinde, kimi emekli ikramiyesi ile yüklü; kimi doktorluktan, avukatlıktan, kimi müteahitlikten ya da yeraltı(!) kaynaklarından toparladığı sermaye ile birlikte bitmek bilmez kafileler halinde Batıya göçüyor. Bir süre sonra olanakları ölçüsünde orada kendisine bir hayat kuruyor. Çoğu mülk ediniyor. Hemen hemen tümü evine, tezgahına ya da işine, dişiyle tırnağıyla yapışıyor. 10-15 kanaldan 24 saat TV izleniyor. Sayıları belirsiz radyo istasyonları dinleniyor. Çocukar okula gidiyor. Genç kızlar ya da erkekler topluma karışıyor. Yeni değerler, inançlar, alışkanlıklar ortaya çıkıyor. Yeni ilişkiler kuruluyor. Çoğu zaman "Welat"ta olup bitenlerin öfkeli, kanlı-bıçaklı tartışmaları, yerini, kesilen elektriğe, akmayan suya, bulunamayan işe bırakıyor.

Dayatılan yaşam biçimi, katlana katlana büyüyen sefalet, sokaklara dökülen çocuklar, kaybolup giden genç kızlar, bulunamayan ihtiyaçlar ve tabii bir türlü yok edilemeyen umutsuzluk

Ülkede ise durum çok daha vahim. 30 bin nüfuslu ilçenin 300 bine, 300 bin nüfuslu ilin, 2 milyona katlandığı büyük yerleşim birimlerinde bir odaya yerleşen 15 kişilik, 20 kişilik aile yaşantılarının ortaya çıkardığı cehennemin, üreteceği ve insan kimliğini, halkı halk kılan değerleri nasıl kemireceği elbette sır değil. Dayatılan yaşam biçimi, katlana katlana büyüyen sefalet, sokaklara dökülen çocuklar, kaybolup giden genç kızlar, bulunamayan ihtiyaçlar ve tabii bir türlü yok edilemeyen umutsuzluk...Şimdi Kürt toplumu bu kahredici yok oluşun tam da içinde yaşamaktadır.

Bölgede maddi ve aktif bir güç olarak yalnızca PKK görünüyor. Sayıları 11 civarında olan diğer siyasi parti ve gruplar ise isimleri ile bile anılmamakta. DEP-HADEP çizgisi PKK bağlantısı içinde algılandığı için, legal-yasal olanakları kullanma şansına sahip değil. Tümü metropollerde mevzilenmiş kültür kurumları ya da demokratik kitle örgütleri pratik politikada yok. Uzaktan kumandalı Kürtçülük, hayatın somut gerçekliği ile her gün her saat gırtlak gırtlağa didişen geniş kitleleri hareketlendirme, onlara bilgi ve bilinç taşıma gibi bir fonksiyona sahip değil. Metropollerde üstlenmiş siyasi oluşumlar ile kitleler arasında militarist barajlar örülü. O zaman, oturup kalkıp yüksek düzeyde siyasi taleplerle tümü de büyük şehir merkezlerinde yaşayan küçük insan kitleleri ile nereye kadar nasıl gidilebileceğine karar vermek gerekmiyor mu?

Reel Press Basın San. ve Tic. Ltd. Şti. adına
İmtiyaz Sahibi: Orhan KOTAN,
Gen. Yay. Yönetmeni ve Sorumlu Yazı-İşleri Müd: Mahfuz SÜRGİT,
Adres: La Martin Cd. Celile Apt. No: 51 Kat:5 Taksim/İstanbul
Tel: (0-212) 256 90 11 - Fax: (0-212) 256 90 12
Basıldığı Yer: Serler Matbaası Dağıtım: Birleşik Basın Dağıtım

Kürtlerin oyunu!

Dış politika ilişkilerini Irak'a endeksleyen Soysal, ilişkilerin tıkanması ile beraber istifa etti.

Mümtaz Soysal'ın Dışişleri Bakanı oluşundan kısa bir süre sonra, yazarı bulunduğu Hürriyet Gazetesinde çok çok iri yazılarla şu manşet birinci sayfada yer aldı: *Kürtlerin oyununu bozduk!*

Kürt sorununun, Türkiye'nin temel yapısal sorunlarından biri ve önemlisi olduğu biliniyor. Nihal Atsız'ın, 1967'de Ötüken dergisinde, Kürtleri, çingenelerin ırkdaşı saydığı, Birleşmiş Milletlere başvurarak, Afrika'dan yurtluk isteyip, bu ülkeden defolup gitmelerini istediği Kürtler için, A. Türkeş' in bugün, *"Kürtler bizim kardeşlerimizdir"* deme noktasına geldiği biliniyor. Devleti temsil eden Cumhurbaşkanı Demirel'in *"Kuzey Irak'ta oturanlar, bizim vatandaşlarımızın soydaşlarıdır"* dediği de biliniyor. aynı Demirel'in *"Türkiye Kürt realitesini kabul etmiştir. Artık, Ortaasyadan beraber yola çıktık, yolda dillerimiz değişti diyemeyiz"* dediği de biliniyor.

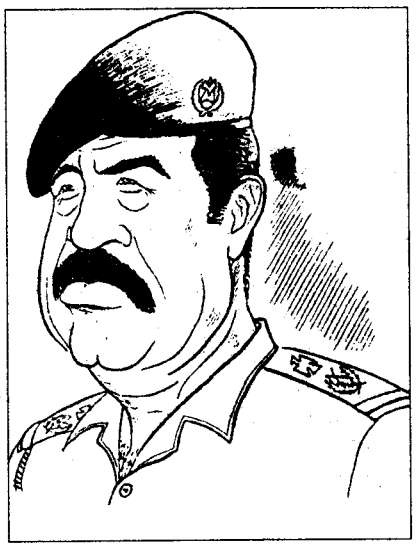

Prof. M. Soysal'ın kahraman ilan ettiği Saddam, Halepçe'de zehirli gazlarla 5 bin Kürt'ü katletmişti.

Türkiye'de herhangi bir gazete'de *"Kazakların oyununu bozduk"*, *"Özbeklerin oyununu bozduk"* gibi bir manşet veya eğilim görmek mümkün değil. Bin yıldır bir arada yaşanıldığı, kız alıp kız verildiği, et ve kemik gibi içi içe geçildiği ve bunlara dayalı olarak Kürt-Türk kardeşliğinin hareretle savunulduğu bir dönemde, çoğul bir ifade kullanılarak, yani en azından iktidar adına yargı üreterek, Kürtlere düşman bir safta yer alınması nasıl açıklanabilir? Türkler, Kürtlerin oyununu niçin bozmaktadırlar. Kürtlerin oyununu bozmakla niçin öğünmektedirler? Tersi daha doğru ve gerekli değil midir? Türklerin, Kürt kardeşlerinin yanında yer almaları gerekmiyor mu?

Peki bu oyunun karşı tarafında kim var? Gazetenin haberine göre, Halepçe'de 5 dakika içinde 5 bin kişinin zehirli gazlarla boğulmasının bir nolu suçlusu Saddam Hüseyin! Mümtaz Soysal, Irak bizim komşumuzdur ve Saddam bir kahraman haline gelmiştir diyor. Irak tümü de askeri diktatörler tarafından yönetilen kabaca 30 yıllık bir devlettir. Osmanlı İmparatorluğunun vilayetlerinin başına İngilizler tarafından oturtulan Haşimi sülalesinin tarihi, İngiltereye bağlı manda idaresi statüsünü hiç aşamamıştır. Sınırlar harita üzerinde çizilmiş, çizilen bu yapay sınırlar içinde biri Ürdün ve diğeri Irakta olmak üzere Haşimi sülalesi oturtulmuştur. Devletler arasında iyi komşuluk ilişkisinin bir temenni, çıkar ilişkisinin ise somut bir gerçek olduğuna önemli bir vurgulama yaparak, belirtelim: Türkiye'nin güney komşusu Kürt Federe devletidir. Kürt Federe Devleti'nin konumu, Kuzey Kıbrıs'tan pek de farklı değildir. Siyasi statü değişebilir fakat Kürtler hep orada olacaklardır. Bu gün sınırlar Kürt Federe Devleti'nin peşmergeleri ve Türk güvenlik güçlerinin işbirliği ile korunuyor. Federe Devletin elektrik enerjisi Türkiye'den gidiyor. Ankara'da Barzani ve Talabani'nin temsilcileri var. Kürt Federe Devleti Türkiye üzerinden Dünya'ya açılıyor. Ve de asıl Kürt Federe Devleti'nin siyasi sınırlarının kuzeyinde gene Kürtler yaşıyor.

Diktatörlerin halk kahramanı olduğu iddiasının bir Anayasa profesörü tarafından savunulması ayıptır. Unutmamak gerekir. Mussolini, İtalya'da "Bütün kadınların kocası" idi ve Hitler konuşurken, Alman kadınları heyecandan altlarına işiyorlardı (Bak Maria Antionetta/Faşizmin Analizi s. 144)

Kürtlerin oyununu bozmak, Türklerin işi olmamalı. Türkiye'nin sakat politikaları nedeni ile bugün Federe Kürt Devleti, Saddam rejimi ile uzlaşmanın tam da eşiğine getirilmiş bulunmaktadır. Bunun faturasının çok yüklü olacağı ve büyükçe bir bölümünün de Türkiye tarafından ödeneceği bir sır değildir!

Türk devleti, 5 dakikada 5 bin kişiyi boğazlayan bir diktatörün jandarması değil. Türk devletinin görevi, Türkiye'de yaşayan ve içinde Kürtlerin de bulunduğu 60 milyon insanın insanca ve güvenlik içinde yaşamasını sağlamaktır.

Tam hak eşitliği

Kısa süreli Dışişleri Bakanlığı görevinden, tam da Çekiç Güç'ün görev süresinin uzatılmasına çeyrek kala istifa eden Mümtaz Soysal'ın gerekçeleri, Hikmet Çetin'den pek de farklı değildir. Söylenen şudur: Türkiye, dış dünyadan soyutlanmıştır. Uygulanan politikalar, insan hakları ihlalleri ve Kürt sorunu ile ilgili pratik, dışarıda savunulamamakta, Türkiye ağır eleştirilerle afaroz edilmektedir

Çeşitli basın organlarında ve demokratik kitle örgütlerinin bültenlerinde belirtildiğine göre 2000 cıvarında küçük yerleşme birimi -*Köy, mezra*- ya yakılıp yıkılmış ya da çeşitli nedenlerle boşaltılmış durumda. 2 milyon cıvarında Kürt halen ulaşabildikleri büyük yerleşme merkezlerinde barınma ve yaşama savaşı veriyor. Yerleşilebilen evlerin odalarını paylaşan ve üst üste yaşayan Kürt ailelerin yanında, aç ve açıkta kalanların sayısı bir hayli fazla. Gazetelerde yayınlanan fotoğraflar, bölgeyi etkisi altına alan kış şartlarında insanların kitleler halinde naylon çadırlarada yaşadığını kanıtlıyor. Yokluk ve yoksunluk içinde kışa giren Kürt ailelerin durumu halen uluslararası kuruluşlar tarafından etkili bir biçimde ele alınmış değil. Hükümet, ara seçim-erken seçim tartışmalarından arta kalan zamanlarında "Merkezi köyler" projesi ile uğraşıyor. Basın, bu somut ve son derece trajik durum karşısında haber düzeyinde bile bir tutum almış değil. İnsan hakları ile ilgili kuruluşların, diğer demokratik kitle örgütlerinin çabaları ise kendi içinde boğulan seslerden öte gitmiyor. Sonuç olarak köyler imha edilmiştir ve milyonlarca insan açtır, açıktadır. Ne zaman, hangi biçimler içinde gerçekleşeceği bilinmeyen projelerin, yokluk ve yoksunluk içinde yaşama savaşı veren bu insanlara hiçbir katkıda bulunması olası görülmüyor. Bölgeden gelen haberler, donma ve açlık nedeni ile kitlesel ölümlerin an meselesi olduğuna işaret ediyor. İktidara yakın güçlerin, militarist mantığı savunanların hakimiyeti altında sürdürülen şoven ve kışkırtıcı yayınların, kitleler üzerinde yarattığı sinme ve suskunluk etkili olmakta, aykırı sesler çok çabuk kısılmaktadır. Aydınların ve demokrat politikacıların olay karşısında tutarlı tavır almayışları ve ısrarlı bir mücadelenin savunucuları olmayışları ise, kitlelerin seslerinin gerekli biçimde ilgili yerlere ulaşmasını engellemektedir.

Kısa süreli Dışişleri Bakanlığı görevinden, tam da Çekiç Güç'ün görev süresinin uzatılmasına çeyrek kala istifa eden Mümtaz Soysal'ın gerekçeleri, Hikmet Çetin'den pek de farklı değildir. Söylenen şudur: Türkiye, dış dünyadan soyutlanmıştır. Uygulanan politikalar, insan hakları ihlalleri ve Kürt sorunu ile ilgili pratik dışarıda savunulamamakta, Türkiye ağır eleştirilerle afaroz edilmektedir. Bu arada, Türkiye'de gördüğü baskılar nedeni ile yurt dışına çıkan ve Londra'ya yerleşen gazeteci İsmet İmset'in son açıklamaları, Türkiye'de gerek Kürt sorunu ile ve gerekse genel demokratikleşme kavgası ile ilgilenenlerin endişelerini bir hayli arttırmıştır. İmset, Demirel'in, Çiller'i ABD'ye şikayet ettiğini söylüyor. Şikayetin özünü, Çiller'in askeri bir rejime yönelmesi oluşturuyor. Çiller'in, savaşı tırmandıran politikaları, rejimin askerileştirilmesinin başlıca göstergelerinden biri olarak bilindiği için, PKK'ya endeksli politikaların bilinçli bir biçimde sürdürüldüğü, siyasi çevrelerin genel kanısı durumunda. Bu arada, Refah'ın önlenemez yükselişi karşısında demokratik reflekslerini kaybeden Atatürkçülerin gündemi kilitleyen tartışmaları da bir hayli boyutlanıyor. Ara seçimin artık yapılamayacağı kesin kanı. Erken seçim tartışmaları ile, gündemdeki sorunların gündemden düşürüleceği de bilinmekte. Boşaltılan 2000 köyden şehirlere dökülen 2 milyon insanın, **birinci sınıf vatandaş** olarak devletten beklentilerinin hiç birinin gerçekleşmeyeceği ise artık sır değil. Bunun doğal sonucu olarak, kışın, büyük acılara gebe olduğu ve ve son derece trajik sonuçlar yaratacağı ortadadır. Özellikle Kürt aydınları, Kürt siyasi güçleri bu çıplak gerçekler karşısında sessiz kalmamalıdırlar.

1969-70 DÖNEMİ İSTANBUL DDKO BAŞKANI AVUKAT HİKMET BOZÇALI:

Siyaset tıkandı!

● Devrimci Doğu Kültür Ocakları 1969'da kuruldu. Necmettin Büyükkaya'dan sonra, Başkanlık görevini yürüten Hikmet Bozçalı, 12 Mart'ta bir süre kaçak yaşadı, sonra tutuklandı. Daha sonra İstanbul Hukuk Fakültesini bitiren Bozçalı, 17 yıl Diyarbakır'da avukatlık yaptı. Son dönemlerde İstanbul'a yerleşen Bozçalı ile bölgedeki sorunlar ve metropole akan beyin göçü üzerine konuştuk

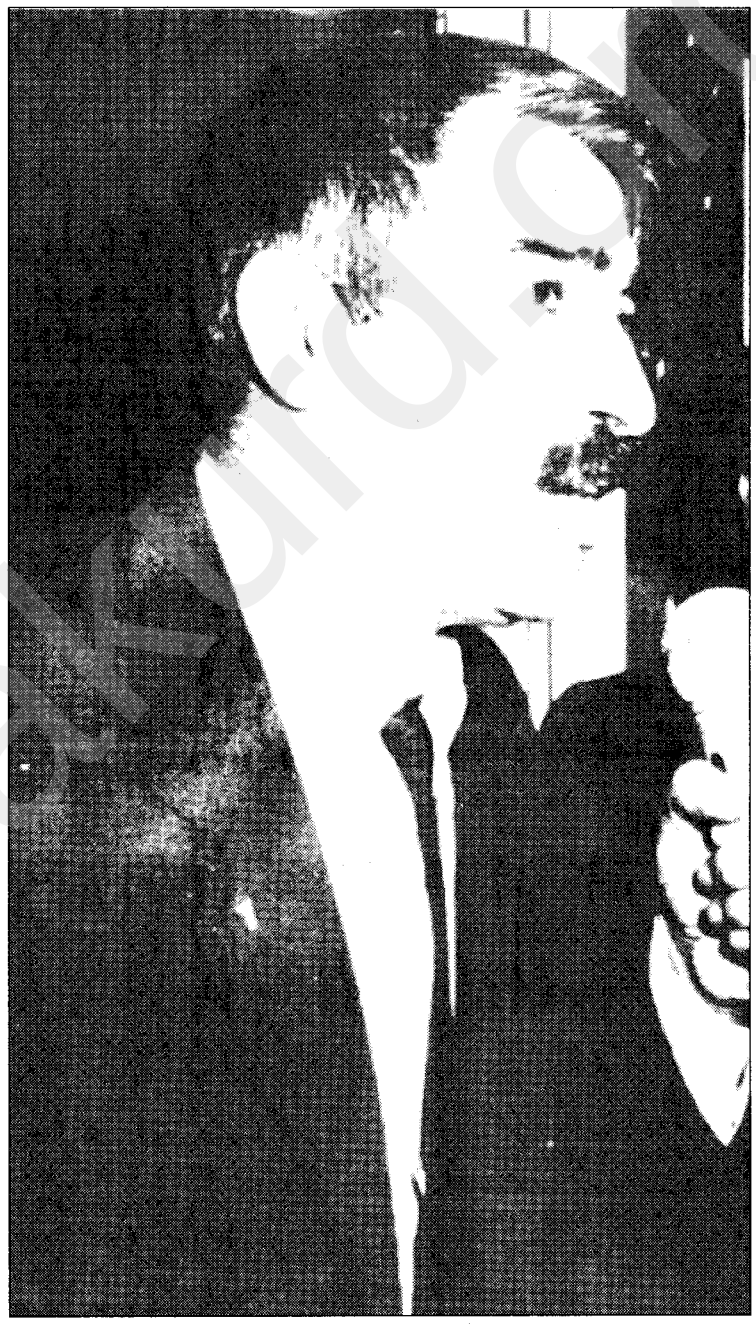

17 yıl Diyarbakır'da avukatlık yapan Hikmet Bozçalı, bölgedeki koşulların zorunlu bir sonucu olarak batıya göç etmek zorunda kalan Kürt aydınlarından biri. *Foto: Realite-Arşiv*

-Yaklaşık 17 yıl Diyarbakır'da avukatlık yaptınız. Şimdi İstanbul'dasınız. Bölgeden, metropol merkezlere doğru yoğun bir göç var. Bu göç şimdi aydınları da içine almış durumda. Eğitilmiş insan gücü, avukatlar, doktorlar, iş adamları vb. doğup büyüdükleri, eğitim gördükten sonra yerleşip kendilerine bir hayat kurdukları kentleri terkediyorlar. Nedir bu? Ne oluyor?

-Şimdi bir kere orada bir savaş var. Çatışma var. Yalnızca insanlar kaçmıyor, sermaye de kaçıyor. Özellikle sermayenin ve yatırım yapan iş adamlarının batıya yönelmesi var.

- Bu eğitilmiş insan gücünün, aydınların, politikacıların alanları terketmesinin muhtemel sonuçları ne olabilir?

-Beyin göçüdür bu. Düşünen, okuyan, meselelere doğru tahliller getirmeye çabalayan aydın kesim orayı terkediyor. Batı bölgelerine hatta yurt dışına gidiyor. Bu tabii ki, bölgenin maddi ve yoksullaşmasının yanında, bilgi ve aydınlanma açısından da yoksullaşmasını getirecek.

-Anlaşıldığı kadarıyla bölgede yaşayan insan kitlesini iki büyük katagoriye ayırmak mümkün: Korucular ve yoksullar. Gelen haberlere ve basının verdiği bilgilere göre, korucular MHP'ye, yoksullar da Refah'a eğilimli bir politik çizgi izlemekteler. Bu durumda politik yapılanmalarda ne tür değişiklikler olabilir?

-Politik yapılanmada tabii ki aydın kesimin olmaması nedeniyle demokratik güçlerin etkinliği azalacak. Başka bir çok neden de sayılabilir. Örneğin siyasi partilerin çözüm getirme gibi bir sorunları yok. Bu nedenle, ülkede yolsuzluk, rüşvet, hırsızlık olayları var. Bunlar kitleleri etkiliyor. Korucular devletten, yoksullar refahtan umut bekliyor. Bu arada bazı aşiret reisleri de MHP'ye katılmayı kendi çıkarlarına uygun görüyorlar. Bunu MHP'ye karşı bir sempati olarak görmemek gerekiyor.

-Türkiye'de politika kirlenmiş, kirletilmiş bir kavram. Politikacı güvenilmez bir tipin simgesi olarak algılanıyor. Politik merkezler tıkanmış, çözüm üretemiyor. Bu konuyla ilgili olarak neler söyleyebilirsiniz?

-Öyledir. Pek çok şey söylenebilir. Bu kirlenmişliğin bir nedeni aydınların -büyük bir oranda- düşüncelerini söyleyememesi ve demokratik mücadeleye katılamamalarıdır. Aydınlar, düşüncelerini bu ortamda söyleyememenin sıkıntısı içindeler. Bir şeyler yapamamanın rahatsızlığı aydınları ve gençleri, yurtlarını terketme zorunda bırakıyor. Kendilerine güvenmiyorlar. Onlara yaşama hakkı, düşünme hakkı, mücadele etme hakkı, politika yapma hakkı tanınmadığı için istemedikleri halde, özgür iradeleri dışında göç etmek zorunda kalıyorlar.

Gelelim Türkiye'de siyaset durumuna. Şimdi Türkiye'de gerçekten siyaset tıkanmıştır. Çoğu zaman yargıdan beklenen verimlilik elde edilemiyor. İktidar, demokratik güçlerin elinde değil. Bu güçlerle Türkiye'deki sorunlara çözüm getirmek mümkün değil. Yeni siyasal yapılanmalar oluşuyor. Hemen marjinalleşiyor. Bu karmaşa kitlelerde umutsuzluğa yol açıyor. Yoksullar, islamda bir kurtuluş arıyor. Zaman zaman, sol kesimin %40'lara varan oy oranı gibi, Refah'ın büyük oranda puan topladığı görülebiliyor.

-Bölgedeki temel yapısal sorunla ilgili olarak, yani Kürt sorunu ile ilgili olarak neler düşünüyorsunuz?

-Bence bu sorun şu anda Türkiye'nin en büyük sorunu. Türkiye'yi çıkmaza götürüyor. O bakımdan bu ülkenin demokratikleşmesi lazım. Başta Anayasa olmak üzere, Türk Caza Yasası'nın tüm anti-demokratik maddelerinin değişmesi, anti-terör yasası gibi diğer yasaların da değişmesi lazım. Anayasa, Türkiye'nin etnik bileşimini ifade edebilir duruma getirilmelidir. Bu hususta yasal ve adil düzenlemelere gidilmelidir. Böylece sorunları tartışma olanağı ve değişik çözüm alternatifleri sunma olanağı doğacaktır. Üniter devlet gürüntüsü içinde bu sorunları nasıl çözeceksiniz?

Ülkenin demokratikleşmesi lazım. Başta Anayasa olmak üzere, Türk Caza Yasası'nın tüm anti-demokratik maddelerinin değişmesi, anti-terör yasası gibi diğer yasaların da değişmesi lazım. Anayasa, Türkiye'nin etnik bileşimini ifade edebilir duruma getirilmelidir. Bu hususta yasal ve adil düzenlemelere gidilmelidir.

Kürt sorunu bir bölünme, parçalanma olayı gibi görülüyor. Oysa soruna üniter devlet içinde de çözüm bulunabilir? Hiçbir şey söylenmiyor. Mesele silahla çözülmek isteniyor. Ülke çıkmaza gidiyor. Bütün çıkış kapıları kapalı. Sorunların çözülebileceği bir ortam yok. Türkiye'de böyle bir karmaşa içinde hiçbir soruna çözüm getirmek mümkün değil.

Mesela bu gün çatışmaların sürdüğü bölgede herşeyden önce insanımızın bir yaşama hakkı sorunu var. Bunun yanında ekonomi tümü ile çöküntü içindedir. Kırsal bölgenin boşalması sonucu tarım alanları kullanılamaz durumdadır, hayvancılık neredeyse ortadan kalkmak üzere.. Kitleler sürekli olarak yoksullaşıyor. Göçün başlıca nedenlerinden biri de budur. Göç eden insanlar aynı zamanda büyük yerleşim merkezlerinde de büyük sorunlar yaratmaktadır. Özetle, sorunlar birbirine bağlıdır. Bir bütün olarak ele alınıp çözümlenmesi gerekir diye düşünüyorum.

-Peki ne yapılmalı?

-Var olan durumdan memnun olmayanların en azından ortak paydalarda bir araya gelerek güçlü bir muhalefet hareketini başlatmaları gereklidir. Bunun tüm ön şartları bu gün ortaya çıkmıştır. Geniş kapsamlı, demokratik mücadeleyi yürütecek bir oluşuma büyük ihtiyaç vardır. Bu tür oluşumlara destek vermek bu gün artık bir görev haline gelmiştir.

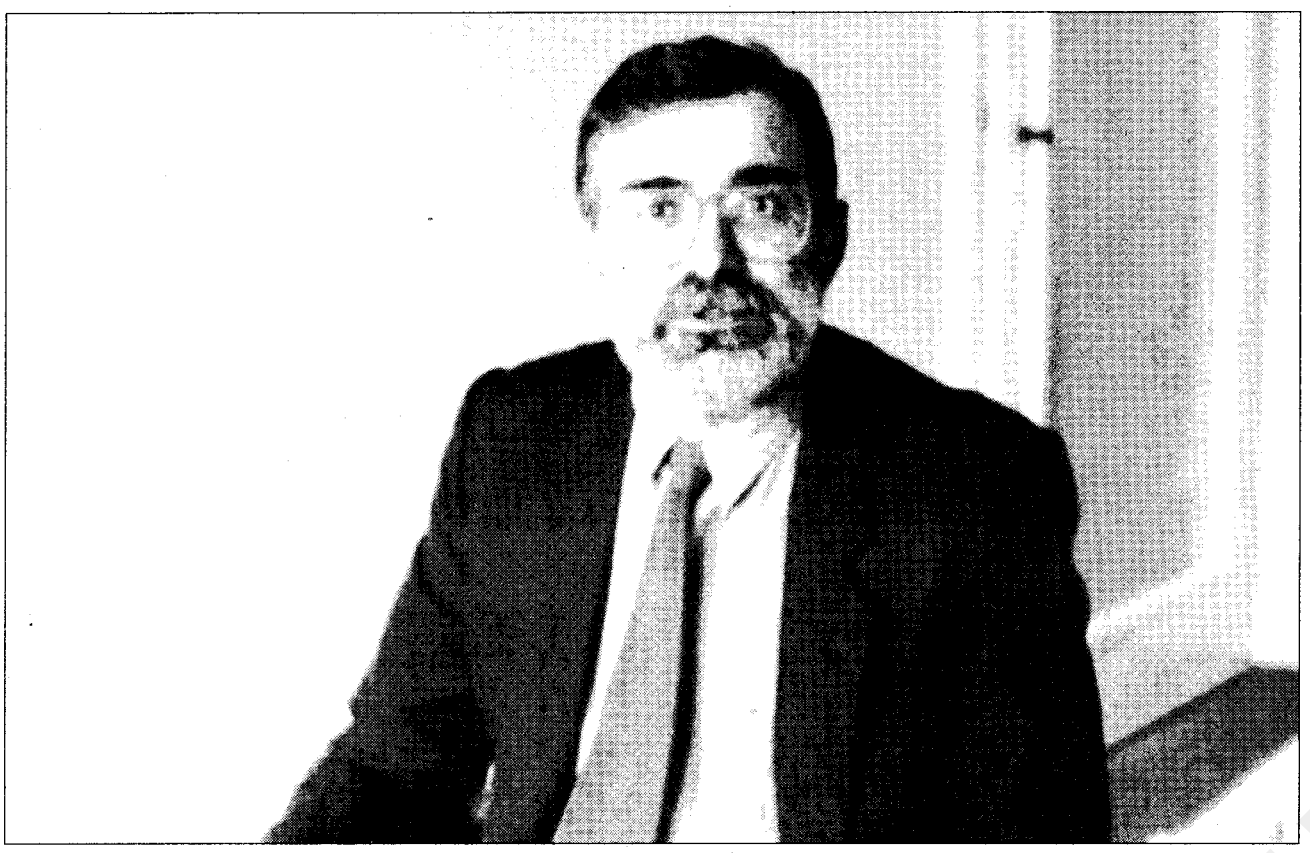

BİRLEŞİK SOSYALİST PARTİ BAŞKAN YARDIMCISI MASİS KÜRKÇÜGİL:

Genel af ve ateşkes

Türkiye'de derin sarsıntılar geçiren sosyalist hareketin içinden gelen değişik gruplar, Birleşik Sosyalist Parti'nin çatısı altında birleştiler. Realite, BSP'nin Genel Başkan Yardımcısı Masis Kürkçügil'e birlik sorununu ve BSP'nin Kürt sorununa bakışını sordu.

-BSP, bileşiminde yer alan eğilimler açısından bir hayli yaşlı, kuruluşu açısından ise bir hayli genç. Nasıl başardınız bunu?

-Belirttiğiniz gibi BSP neredeyse son 25 yılın mirası üzerinde biçimlendi. Biliyorsunuz, Birleşik Sosyalist Alternatifi oluşturan Sosyalist Birlik Partisi;Kurtuluş ve Emek çevresinden oluştu. Biz daha sonra geçtiğimiz Ocak ayında katılan dördüncü bileşeniz. Geçmişe dayanan gruplar söz konusu. Bunun yanısıra bu kadar farklı kesimlerden insanların yanyana gelmesi özellikle Türkiye'de alışılagelmiş bir durum değil. Oldukça yeni bir durum. Şunu söylemek gerekir ki BSP kurucu bileşenleri aracılığıyla tanımlandığı sürece önündeki sorunlara cevap verebilecektir. Mutlaka geleceğe yönelik bir parti olmak zorundadır. Dolayısıyla 20-25 yıllık geçmiş tabii ki deneyim birikimi açısından önemlidir. Ancak, bu deneyim birikimi sınırlılığı içinde değil, yeni sorunlarla mücadele içinde cebelleşerekten var olacaktır. Burada sanıyoruz her kesimin kendince fiilen bir özeleştirisi söz konusudur.

Bazı arkadaşlar 1979-80 yılında kendilerine çok yakın duran Sosyalist kesimlerle ittifak arayışına girdiler. Ancak bunlardan bir sonuç alınmadı. Bildiğiniz gibi 1985 yıllarında Sayın Mehmet Ali Aybar ekseninde, onun prestijiyle yürüyen Birleşik Parti tartışmaları vardı. Bu da başarıya ulaşmadı. Daha sonra Kuruçeşme toplantıları denilen dar kesimlere seslenen bir toplantı yapıldı. Bu da başarıya ulaşamadı. Bütün bunlardan herkes kendi payına ders çıkardı. Bu arada şunu da belirtmek gerekir ki şu anda varolan grupların önemli bir kısmı 1987-89 belediye seçimlerinde birlikte davrandılar. Hatta yer yer genel seçimlerde de ortak davrandılar. Demek ki BSP'ye gelene kadar gruplar farklı düzeylerde birbirlerini sınadılar. Ortak davranmanın yollarını aradılar.

Eskiden çok ayrıntılı tartışmalardan birliğe varılacağı sanılırken, BSP'nin oluşum sürecinde oldukça sınırlı ve çok net bir deklerasyonla birlik sağlandı. Sınırlı; çünkü kitap kalınlığında, hacimli metinler söz konusu değil. Kuruluş deklerasyonu kelimenin gerçek anlamıyla neredeyse bir sayfalıktı. Sosyalizmin tanımlanmasında çok açık bir belirleme söz konusu. Bizce çok daha önemli olan da görevlerin saptanmasında, acil görevlerin saptanmasında ortak bir belirleme söz konusu. BSP tabi ki ihtiyaçtan ortaya çıkmıştır. Şu anda ülkedeki siyasi mücadelenin, sınıf mücadelesinin somut sorunlarından hareketle oluşmuş bir partidir Birleşik Sosyalist Parti. Ancak önünde kat etmesi gereken çok yol var, kendi dışında varolan ve mutlaka böyle bir projeye katılması gereken çok geniş kesimler söz konusu. Bunları bu gün hesap dışı tutmak lüksüne sahip değiliz. Sözünü ettiğimiz çerçeveyi yaygınlaştırmak amacındayız.

-BSP'nin yoğun bir afiş kampanyası var. Bunlardan biri "Barışa katıl, Kürt sorununda siyasi çözümü destekle" sloganı ile çıktı. Kürt sorununa siyasi çözüm derken ne anlatmak istiyorsunuz? BSP Kürt sorununa nasıl bakıyor?

- Şimdi, önce terminolojik eski alışkanlıklarımız var. Terminolojik sorunları çözmek gerekir. Siyasi çözüme gelince... aslında şu anda hükümet de kendisine göre siyasi bir çözüm programı uyguluyor. Yok etmekde siyasi bir çözümdür. Savaş siyasetin başka araçlarla yürütülmesi demektir. Ancak, Türkiye'de geniş kesimler siyasi derken demokratik çözümü kastediyorlar. Şu anda yürütülmekte olan resmi politikayı ve daha önceki resmi politikları da askeri çözüm olarak niteliyorlar. Bu bakımdan siyasi çözümü, birinci derecede demokratik çözüm olarak tanımlamak gerekir. Bu konuda kısa ve uzun vadeli sorunlarımız var. Birincisi, uzun vadeli sorunlarımız için yeterli bölgesel, uluslararası ve yerel güç birikimleri, dönüşümleri ne olur ne olmaz... bunun için mücadele ederiz. Ancak şu an çok somut bir sorunla karşı karşıyayız. Türkiye'nin başında iki büyük bela var. Birincisi bu kirli savaştır. İkincisi de tabii ki işsizliktir. Yani hukuki haklar, insan olmak hakkı yaşama haklarıyla birlikte, birbirleriyle bağlantılı sorunlardır. Bunları birbirinden koparmamak gerekir. Ancak bir tanesinde oluk gibi kan akmaktadır. Buna bir çözüm gerekir. Partimiz bu konuda **ateşkesten** ve **genel aftan** yanadır. Bu konuda yönetim kurulu kararı vardır. BSP kurulmadan önce, Birleşik Sosyalist Alternatif olduğu dönemde Sadun Aren'in Cumhuriyet gazetesinde çıkmış bir beyanatı vardı. Kendisinin aktif olarak barış sürecine katılacağını ve gerekirse PKK ile de görüşeceğini beyan etmişti. Barışçı demokratik bir çözüm için gerekli birikimin oluşmasına çalışıyoruz. Düşünce suçlarına karşı, yani Fikret Başkaya, Haluk Gerger, Münir Ceylan, İsmail Beşikci.. Bunlar çokca bilinen örnekler. Ama bunun yanısıra 100'ü aşkın insan var. Yaptığımız afiş kampanyası yankı buldu. Gazetelerde yer aldı. Bu sınırlı bir çaba. Afişlerle bir yere varılmaz. Mutlaka bunu sağlayacak siyasi gücün oluşması gerekir. Bu konuda imkanlarımız oldukça sınırlı.

-Türkiye'de Kürt sorununun çözümü için BSP somut olarak ne söylüyor?

-Doğrusunu isterseniz bu konuda alınmış çok açık bir kararımız yok. Ama müsade ederseniz ben kendi görüşümü belirteyim. Demokrasi içinde *ulusların kendi kaderini tayin etmekten söz ediyorsanız, o takdirde bunun çözümünün ne olacağına dair bir ön koşul dayatamazsınız*. Yanlış olabilir. Bu, halkın seçtiği yönetici yanlış olabilir. Bunu ön koşul olarak dayatmanız söz konusu değildir. Bizim görevimiz baskıya karşı çıkmaktır. Görev, birinci derecede yerel ve uluslararası, ulusal baskıya, devletin baskısına karşı çıkmaktır. Ulusal baskının olmadığı koşullarda insanlar kendilerini nasıl biçimlendirmek isterler, nasıl yaşamak isterler buna ön şart koymak mümkün değildir. Klasik örnek Marks'ın İrlanda için söylediği şeydir. Çağa uymayan şekillerde dahi olsa, bu aslında bizim özgürleşme mücadelemizdir.Yoksa bir hamiyetperver vatandaş gibi bazı insanların hatta benzetmek gibi olmasın ama canlı yaratıkların sorunlarının çözülmesi bize keyif verir anlamında değil. Bu, tamamiyle bizim özgürlük sorunumuzdur. Kürtlerin kendilerinin nasıl yaşamak istediklerine dair alacakları karar bizi özgürleştirecek ve bizi bir baskıdan kurtaracaktır. Bunun biçimini kendileri tayin edeceklerdir. Biz bütün insanların üzerindeki mevcut bu baskıların kaldırılmasını, kendi iradelerini ifade etmelerini ve gercekleştirme koşullarını hazırlamalıyız.

-Teşekkürler Kürkçügil.

-Ben teşekkür ederim.

Silahlı mücadele ve Kürtler

● Kürtler son birkaç yıldır silahlı mücadele konusunda realist politikalar oluşturmaya çalışıyorlar. Bunu yapmaya çalışanların ellerinde "silah" olmadığı için sesleri bugün "duyulmuyor" olabilir. Ama ben inanıyorum ki bu hesaplaşma işine girenler tarihe önemli argümanlar bırakmış olacaklar.

Yekiti GULBARAN

Geçtiğimiz yıl "Tıme" dergisinde Kürtler, ikinci büyük haberdi ve Amerikalı yazar Ahmedê Xanî'nin ünlü dizelerinden bir dörtlüğü başına yerleştirdiği yazısında şunu soruyordu: "*Kürtler 3 bin yıllık tarihlerinden ne zaman ders alacaklar?*" Yazının bütününden çıkardığım sonuç. Kürtler "*kendi aleyhlerine işleyen silahlı mücadelenin dışında mücadele yöntemleri geliştirmelidirler*" olmuştu.

Bir Türk şair dost da geçen yaz *"Gandi'yi hiç incelediniz mi?"* türünden şeyler söylemişti.

Tarihe, daha doğrusu "reben" halimize duyarlı bir insan olarak sık sık kendi kendimle hesaplaşıyor, çıkarsamalarda bulunuyorum. Yani "silah külah" işiyle hesaplaşma isteği ne "Tıme"daki yazı ne de şair dostumun söyledikleriyle başlamadı.

Aslında az da olsa Kürtler son birkaç yıldır silahlı mücadele konusunda realist politikalar oluşturmaya çalışıyorlar. Bunu yapmaya çalışanların ellerinde "silah" olmadığı için sesleri bugün "duyulmuyor" olabilir. Ama ben inanıyorum ki bu hesaplaşma işine girenler tarihe önemli argümanlar bırakmış olacaklar.

Kürtlerin "resmi gazetelerine" ve yurtdışında olup da İstanbul'a, Aspendos'a yatırım yapan 'Kürt'lere bakılırsa ha bugün ha yarın "kurtulacağız!" Ama Melikahmet'te, Cizre'nin ünlü "Cudi"mahallesinde veya Van'da yaşamı gözlediğinizde, Kürdün nabzını tuttuğunuzda "kurtuluş"un öyle çok yakında olmadığını anlayabiliyorsunuz.

Silahlı mücadele detaylı olarak tartışılması gereken önemli bir sorundur. Tartışılması, artılarının eksilerinin ortaya çıkarılması gereklidir. Zaman zaman bu konuda tartışmayı düşünüyorum. Ancak bu yazı boyutunda silahlı mücadeleye ilişkin bazı genel hatları, PSK Sekreteri Sayın Kemal Burkay'ın bu konudaki pragmatist yaklaşımlarını ve bazı güncel olguları tartışmaya çalışacağım.

Kürtlerin "resmi gazetelerine" ve yurtdışında olup da İstanbul'a, Aspendos'a yatırım yapan "Kürtlere" bakılırsa ha bugün ha yarın "kurtulacağız!"

Kuzeydeki UKM'de yer alan irili ufaklı tüm yapılar başından itibaren "silahlı mücadeleyi" tartışmadan, sonuçlarını araştırmadan programlarına aldılar. Bunu yaparken Kürdistan'da halen 1920'lerin yaşamı olmadığı gibi, Türkün de devletin yapısına ilişkin önemli itirizaları sözkonusudur. Devleti ister faşist, ister Bonapartist diye niteleyelim, görünen odur ki Türkiye'nin iç yapısı değişmektedir ve Cem Boyner'lerde bu değişimin ürünüdürler.

Bir de çok somut bir olay vardır. O da şudur:Devlet ısrarla Kürtleri dağa davet etmektedir. Devletin "kırmızı kitabında" yazılı politikalardan birisi bu.

Peki bu noktada düşünmek gerekmiyor mu? Kürtler niye eşit olmayan koşullarda devletin minderinde güreşmeyi kabul etsinler? Kürtlerin, devleti çekeceği güreş minderlerini bulması, yaratması gerekmektedir.

Bu yapılmazsa Kürdün coğrafyası savaş alanı olmaktan çıkarılamaz ve son tahlilde devletin "kırmızı kitabının" tıkırında işlemesini getirir.

Silahlı mücadelenin demokratik yaşam ve ölçüler önünde nasıl bir engel oluşturduğu, silahı nasıl otorite yaptığı ve bireyin, toplumun yaratıcılığını nasıl budadığını Güney'deki gelişmelerden gözlemliyoruz.

PKK'nın dışında silahlı mücadele yürüten başka bir yapı olmadığı halde, başını daha Marks'ın 1800'lü yıllardaki kavramlarından kaldırmayan Kürt yapılarının "soğuk savaşı" da gözler önünde...

Hal böyleyken bir de başka bir yapının dağı mesken edindiğini düşünün. O zaman bu "soğuk savaş" sıcak çatışmaya dönüşmeyecek mi?

Bu da demektir ki 16-17 yıl binbir güçlükle okuyan bir doktor gidip Cudi'yi kendisine mezar edinecek, ötede tetiğe daha iyi basan biri de "komutan" olacak...

"Armanç" gazetesinde okuduğuma göre PSK lideri Sayın Burkay 3 Eylül'de Stockholm de bir seminer vermiş. Sayın Burkay konuşmasında şöyle diyor:*"... Biz silahlı mücadeleyi savunmuyoruz, ancak halk savunuyor."*

"...Artık ok yaydan çıkmıştır, her ne kadar silahlı mücadelede kullanılan yöntemler yanlışsa da Kürtler bu savaşın durmasına izin vermemelidir."

"...Türkiye ekonomik alanda büyük bir ekonomik kriz içindedir. Bana göre devet bu savaşı daha uzun süre sürdüremez. Bu sondur, son hamledir. Bir yıl sürsün, iki yıl sürsün fakat sondur. Eğer savaş durursa Kürt hareketi uzun süre toparlanamaz." (Armanç, Eylül 94)

Sayın Burkay bence bir hesap hatası yapmaktadır ve söyledikleri de 93 Mart'ında itibaren "silahlı mücadele" fikri aşılamaya çalıştığı marjinal tabanını elde tutmaya yöneliktir.

Ancak Sayın Burkay'ın ve partisinin siyasal yaşamı incelendiğinde böylesi "U" dönüşleri çoktur. Fakat bizim açımızdan bu açıklamaların şaşırtıcı bir yanı yoktur.

Açıklayayım:

Sayın Burkay 93'te Sayın Hemreş Reşo (Hevgirtin-PDK Başkanı) ile katıldığı bir toplantıda, Brüksel'de, PKK'nin yöntemleri ile ilgili bir soruya verdiği yanıtta, *"Biz de onların yerinde olsak aynısını yapardık"* türünden şeyler söylemişti.

Mümkündür ki Sayın Burkay sözünü ettiği *"yalnış yöntemlerin"* kurbanı olan arkadaşlarını unutmuştur ve *"yalnış yöntemlerin"* Kürtlere neye mal olduğunu fazla umursamamaktadır. Ancak söylenenlerden şu sonuç çıkıyor ki, kazara PSK, PKK'nin ulaştığı güce ulaşsa PKK'yı aratacaktır. Zaten bunun bir çok örneği de vardır.

Doğrudur, devlet ekonomik açıdan bir çıkmaz içinde görünmektedir. Siyasal açıdan da Avrupa ile entegre olmayı amaçladığı için, Avrupa ölçülerini yaşama geçirmek zorundadır. Eğer Kürt hareketi kendisini yenilerse, devletin içine girdiği bu süreç derinleştirilebilir.

Kürt hareketi kendisini "bahane" olmaktan çıkarmak zorundadır. Devleti köşeye sıkıştıracak yöntemler bulmak zorundadır.

Bunu yapabilirsek hem halka nefes aldırtmak, hem de Türkiye'de demokratikleşmeye katkıda bulunmak olasıdır.

Devlet Kürtlerin demokratik örgütlenmesinden korkmaktadır. HEP, DEP, HADEP, Kürt Enstitüsü ve Kürt basını üzerinde sürdürülen açık terör bunun kanıtıdır.

Bu nedenle sabırlı ve uzun vadeli bir hesap yapılmak durumundadır. Yüzyıllardır süren bu statükonun öyle bir iki yılda ortadan kaldırılamayacağı bilinmelidir.

Yıllardır "silahlı mücadele" tacirliği yapıp da, söylediğini yaşama geçirmeyenler de bilmelidirler ki, bu politika ile ancak PKK'nın dağ kadrosuna adam yetiştirirler. Bunu en iyi bilmesi gereken de, herhalde Sayın Burkay'dır.

Halkın sorunu "silahlı mücadele" verip vermemek değildir. Aspendos'tan Gebze'ye, Samsun'a dek yayılan Kürtlerin böyle bir derdi yoktur. Halk "yanlış yöntemlerin" doğru yöntemlerle dengeleneceği alternatif görmek arzusundadır.

Melikahmet'te, Cizre'nin "Cudi"mahallesinde yaşamı gözlediğinizde, Kürdün nabzını tuttuğunuzda "kurtuluş"un çok yakında olmadığını anlayabiliyorsunuz.

Birilerinden "ödünç peşmerge" alma umudu ile sağa sola savrulmak doğru bir şey olmasa gerek.

Sayın Burkay'a bir de şunu sormak istiyorum:

- Sahi 93'teki o keşif grubunun başına ne geldi? Madem "yanlış yöntemleri fazla dert etmiyorsunuz, HADEP'ten niye ayrıldınız?

Kürtlerin karşısında birbirinden ceberrut devletler vardır. Bu nedenle hesaplarını iyi yapmak zorundadırlar.

Günübirlik politikalar ya da üç-beş genci kafalamak uğruna bu halka daha fazla bedel ödetilemez.

Silahlı mücadeleyi savunanlar da lütfedip sahaya insinler artık. Bunun yarar getirmeyeceğine, ülkemizdeki kaosu derinleştireceğine inanan biri olarak, "silahlı mücadeleyi" programlarında bir "vitrin süsü" olarak kullanan herkesten bunu bekliyorum.

İnsanın sırtına bir peşmerge elbisesi geçirip 1000-2000 insanın gönlünü okşaması mümkündür... Ama o elbise ile ancak albümlerde tatlı bir nostalji olarak kalmaya mahkumdur.

Bazen düşünüyorum da iş şiir yazmaya gelince *"Pisikek min jî tune, nizam fêm dikî ?"* diye duyarlılıklarını dile getirenler, iş halkın azaplarını artırmaya gelince ne kadar "rakidal!" olabiliyorlar...

Nasıl olsa kendilerinin kesesinden bir şey gitmeyecek?

Öyle değil mi?

BİR DEMOKRASİ ŞEHİDİ: ŞEVKET EPÖZDEMİR

Serdar Epözdemir, Realite'ye faxladığı metnin başlığında böyle diyordu. "Bir demokrasi şehidi". Ve şöyle devam ediyordu: "*..yörede sevilen ve sayılan, tek silahı; düşünceleri olan demokrat, yurtsever, aydın insan.. Herhangi bir gizli örgüt ya da yasal olmayan olaylarla ilintisi yoktu. "Tek suçu" halkını ve halkları sevmesiydi. Kürt sorununun, barışçı ve adil yöntemlerle çözüleceğine inancı tamdı, zaten bu yüzden DEP İlçe Başkanlığını sürdürüyordu.*"

23 Kasım 1993'te kaçırıldıktan sonra katledilen Avukat Şevket Epözdemir 1943 yılında Siirt İli Baykan İlçesi Minar (Dilektepe) köyünde doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra, Dicle Öğretemen Okulu'nu, Diyarbakır Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. Edebiyat öğretmeni oldu.1964-1983 arasında mesleğini sürdürdü.Hukuk öğrenimini bitirdikten sonra 1985 yılında avukatlığa başlayan Şevket Epözdemir, Tatvan'a yerleşti ve orada katledildi?

Serdar Epözdemir'in metni şöyle devam ediyor: *"Sevgi, hoşgörü, iletişim ile her seyin düzelebileceğine inanırdı. Düşmanına dahi gül uzatabilecek kadar alçakgönüllüydü. Yaşamdaki tek zaafı insanları çok sevmekti. Yazıhanesinde asılı duran Malierac'ın sözünü meslek hayatına uyarlamıştı. Bu sözün en büyük kanıtı gene kendisi oldu: 'Avukatlar esir kullanmadılar,fakat efendileri de olmadı. Hukukun üstünlüğünü benimsediler, ona riayet ettiler....'*

Barış, demokrasi ve özgürlük mücadelesine tüm yaşamını adayan bu insan; yapılan işkenceye, sıkılan kurşuna karşı şunları söyler gibiydi:

"Onlar ümidin düşmanıdır sevgilim/ Meyva çağında ağacın/Açılıp yeşeren hayatın/Çünkü zulüm vurdu alınlarına/Dökülen diş, çürüyen et..."

Katledilmesinden sonra yasına gelen insanların her düşünceden ve her kesimden olması dış dünyaya yansıttığı demokrat yüzünün bir sonucuydu. Yalnız dışa gösterdiği yüzünde değil, özel yaşamında eşiyle ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde de tam bir demokrattı.

Şehitler, düşünceleriyle ve geleceğe bıraktıklarıyla yaşarlar. Demokratik çözüm her zaman olanaklıdır ve buna şimdi acilen gereksinmemiz var. Bir kök nasıl toprakta sürerse halkların kardeşliği de öyle sürer. Barış ve özgürlük mücadelesi bununla beslenir."

Avukat Şevket Epözdemir, katledilmesinin birinci yılında, ailesinin, yakınlarının ve dostlarının katıldığı mütevazi bir törenle Ankara'da anıldı. Hergün yüzlerce cenazenin kaldırıldığı, yakılıp-yıkılan köylerden göçedenlerin büyük kentlerin varoşlarında yaşamla ölüm arasında gidip geldikleri kahredici bir dönemde, bu topraklara sevgi, barış, kardeşlik taşıma kavgası veren güzel insanların birer birer yok olup gitmelerinin yarattığı hüzün büyüktür. Avukat Şevket Epözdemir'i saygı ve dostlukla anıyoruz.

REALİTE

APAÇIK DOSDOĞRU

Emin KARAÇA

Bir avuç suda fırtına

İki de bir, "12 mil" tantanası kopartılıverince; sanki sözkonusu edilen deniz mili değil de, gözlerinize mil çekilmiş, yüreklerinize mühür vurulmuş gibi oluveriyorsunuz... Denizlerde ateş kusan, göklerden ölüm yağdıran araçlar medyada görünüverince ayranınız kabarıyor... Geçen hafta, kendi adı da "Savaş" olan genç bir televizyon programcısının, sıcağı sıcağına sorduğu soruya cevap verirken gözüme çarptınız... Suratlarınız birer karış tıraşlı, avurtlarınız çökmüş, ağızlarınızda diş kalmamış, üstünüz başınız dökülüyordu. Zibidi ve züğürtlüğünüz her tarafınızdan aktığı halde; Yunan'ın mermesini leblebi gibi yutacağınızdan, Atina'yı kapıp geleceğinizden dem vuruyordunuz... Çünkü erkek millettiniz, asker millettiniz, kahraman Kore ve Kıbrıs gazisiydiniz...

Bu tavrın salt size özgü olduğunu sanmayın. Orada da bir başka televizyon programcısı; diyelim ki, adı da savaş tanrısı "Ares"inki gibi olsun... Mikrofonunu Dimitri'ye, Yorgi'ye, Fedon'a uzattığında benzer yanıtları alıyordu o da: Türk'ün mermisini leblebi gibi yutarız, İstanbul'u cebe indiririz, (Yunan ırkçılığının ezeli rüyası) Helen imparatorluğunu kurarız...

Hadi diyelim ki; bu kapı komşunuzun zibidi ve züğürtleri seninki kadar başında belâ olmamanın rahatlığıyla şişiniyor... Ya sen?

10 yıldır burnunun dibinde süregiden bir savaş var zaten. Davul-zurna, köyünden, kasabandan "vatan hizmeti"ne uğurladığın kardeşin, ağabeyin, komşun; otogarlardan "en büyük asker, bizim asker!" naralarıyla gönderdiklerin, altı ay sonra tabutun içinde geri geliyorlar. Durup biraz buna kafa yorsan olmaz mı?

Yıllar önce; dişleri sökülmüş ve yeleleri dökülmüş İngiliz emperyalizminin Anadolu'ya ilettiği yurttaşının ağzından Dido Sotiriyu'nun yıllar sonra edebiyatla dillendirmesindeki gibi mi gözün ve kalbin açılacak:

"Anayurduma benden selâm söyle Kör Mehmet'in damadı! Benden selâm söyle Anadolu'ya... Toprağını kanla suladık diye bize garezlenmesin... Ve kardeşi kardeşe kırdıran cellâtların, Allah bin belasını versin!"

Komşuluğu ve kardeşliği öne alıp, Ege'nin bir avuç suyunda fırtına koparan iki tarafın egemenlerini bir başlarına bıraksan olmaz mı?

GÜNEY'DE BARIŞ

Kürt Federe Devleti'nde süren iç çatışmaların durduğu, taraflardan KDP ile YNK'nin anlaştığı bildirildi.. Anlaşmanın Paris'te yapılacak bir toplantıdan sonra resmi bir nitelik kazanacağı ve kamu oyuna açılanacağı gelen haberler arasında. Bu arada, KİP'e de parlamento da temsil edilme hakkı tanındığı kesinlişmiş durumda.

Kürt kimlikli özgür yurttaş -2

Kürt p
Türkiye

● Kürt hareketi "Bağımsız-Birleşik Kürdistan" şiarının
istememektedir. Pankürdizmin, pantürkizmden temel fa
coğrafi alan, binlerce yıl, yüzlerce uygarlığın üstünden
sınırlarını hiçbir biçimde çizmek mümkün değildir. Ay
parmakla sayıla

Kürt hareketi yapısal bir bağımlılık içindedir. Yapısal olan pek çok olgu gibi, Kürt hareketinin bağımlılığı da kaçınılmazdır. Kürt hareketinin bağımsız bir zeminde kendisini ortaya koyması demek, bu yapısal bağımlılıktan hem teorik ve programatik olarak ve hem de politik olarak çıkması demektir. Kürt hareketinin teorik kapasitesi buna yetmiyor. Kürt hareketinin lider kadroları ise politik olarak bu atılıma cesaret edememektedirler. Örneğin Kürt hareketi "Bağımsız-Birleşik Kürdistan" şiarının bu gün artık pankürdist bir nitelik taşıdığını anlamak istememektedir. Pankürdizmin, pantürkizmden temel farklılıkları yoktur. Bu gün, Kürdistan olarak sıfatlandırılan coğrafi alan, binlerce yıl, yüzlerce uygarlığın üstünden akıp geçtiği bir toprak parçasıdır. Bu toprak parçasının sınırlarını hiçbir biçimde çizmek mümkün değildir. Ayrıca kendi coğrafyası üzerinde kurulmuş devlet sayısı parmakla sayılacak kadar azdır. Kaldı ki bu coğrafyayı, binlerce yıl, Kürtlerle beraber, başka halklar da paylaşmışlardır. Ermenilerin kökleri bu topraklardadır. Asuriler-Süryaniler bu topraklarda yaşamışlardır. Ve bir dizi etnik grup, aynı coğrafyayı olduğu kadar aynı kaderi de paylaşmışlardır. Ve bu topraklar üzerinde halen hak iddia etmektedirler. Selçuk Sultanı Alpaslan'ın Malazgirt'ten Kürdistan coğrafyasına ayak basmasından bu yana 900 yıl geçmiş durumda. 900 yıl sonra, 10 milyon Kürt, tarihsel olarak yakın döneme kadar Rum kimliği taşıyan Ege havzasına taşınmıştır. Fatih'in 1453'te girdiği İstanbul'da kaç Kürt ailenin yaşadığı bilinmiyor. Bu gün, İstanbul nüfusunun % 27'si Kürttür. Bu toplumsal istila dalgasının ürettiği sosyoekonomik ve sosyopolitik yapı, dar ve metodik ideolojik kalıplarla açıklanamaz.

● Parti kurma görevine talip olanlar, önce talip oldukları görevin niteliğini kavramak ve gereklerini yapabilecek bilgi birikimine ve politik kararlılığa sahip olmak, bu olayın programatik özünü kavramak zorundadırlar.

Tarihsel olarak Kürdistan diye adlandırılan bölge, Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan sonra fiilen 4 devlet arasında paylaşılmıştır. Geçmişi bir yana bırakarak, şu yakın döneme bakıldığı zaman, Kürtlerin bu dört devletin siyasi sınırları içinde büyük acılar çekerek yaşamaya mahkum edildiği görülür. Baskı ve zulüm hemen hemen hiç durmamıştır. Türkiye'de, Mondros Mütarakesi'nden sonra başlayan iç ayaklanmalar 20 yıl gibi çok uzun bir döneme yayılarak sürmüştür. Arada 10 yıllık Milli Şeflik döneminin suskunluğu duruyor. Ardından, İkinci Emperyalist paylaşım Savaşı'nın yarattığı ortamın doğrudan bir ürünü olarak bölgede yükselen Kürt hareketi, Bayar-Menderes iktidarının moratoryum (Devletin iflası) ilanından hemen sonra 49 Kürt aydının tutuklanması ile bir daha çıkmamak üzere yeniden Türkiye'nin gündemine giriyor. Bu gün Türk Ordusu'nun kapasitesinin tümü, insan ögesinin yarısına yakın bir bölümü savaş halinde bulunmaktadır. Aynı durum, İran ve Irak için de birebir geçerlidir.

Uzun tarih açıklamalarına girmenin fazlaca bir yararı yok. Şu söylenebilir: Bu süreç içinde, dört parçaya bölünmüş bir coğrafya'da savaş halinde bulunan Kürtler, kendi alanlarının dışındaki devletlere mahkum olmuşlardır. Bu mahkumiyetin en trajik sonuçlarından biri 1975 yılında yaşandı. Irak'la, İran anlaştı. Ve Barzani önderliğindeki Kürt hareketi, bir gün içinde bütün mevzilerini terketti. Bu kural değişmedi. Kürt hareketinin yapısal bağımlılığı çıplak bir olgu olarak her durumda kendisini ortaya koydu ve süreci belirledi. Bu, bu gün de böyledir. Böyle olduğu için de Kürt politikacısı, bu yapısal bağımlılıktan çıkmanın yollarını aramak ve bulmak zorundadır. Ne var ki bu zorunlu görev, teorik yetersizlik, politik korkaklık ve ideolojik kaygılar nedeni ile ya yerine getirilmemekte ya da kıyısından köşesinden dokunulup geçilmektedir. 70'li yılların ideolojik kapasitesine dayanılarak üretilen politikaların bu gün fazlaca bir değeri kalmamıştır. Bunlar dönemin yapısına uyarlı olan son derece radikal tezlerdir. Dövüşe didişe üretilmiş, işkencelerde hesabı verilmiş, mahkemelerde savunulmuştur. Bu gün aradan 20 yıl geçmiş durumda. 20 yıl sonra büyük gazetelerden birinin Avrupa baskısında, 14. sayfada 13 satırlık küçücük bir haber var. Şöyle: *"Antalya"ya Coni bereketi/ABD'ye ait dünyanın en büyük savaş gemisi George Vashington'un 6 bin personeli turist açısından sıkıntıda olan Antalya esnafını sevindirdi. 7 Temmuz'a kadar Antalya'da kalacak olan gemi personelinin, 7.5 milyon dolar döviz bırakacağı tahmin ediliyor."*

Hepsi bu kadar! Unutmak mümkün mü? Gençlik yıllarımızın en güzel günleri, Ankara, İstanbul, İzmir arasında 10 TL'ye sefer yapan Gazanfer Bilge Oto büsleri'nde geçti. 60'lı yılların sosyalist gençliği, 6. Filo'nun askerlerinin Türkiye limanlarını genelev gibi kullanmasına izin vermediler. Merkez üssü Suudi Arabistan'da bulunan ARAMCO'nun palazlandırdığı güdümlü basının sokaklara döktüğü kitle, 6. Filo'yu kıble tutarak namaz kılarken, sokaklara, bu antiemperyalist direnişin kanı akıtıldı. Zındanlara, işkencelere, idam sehpalarına kafa tutan bu antiemperyalist, sosyalist gençliğin bayrağını, bu gün, görüldüğü kadarıyla İslami gençlik taşıyor. 60'lı yılların Küba'sı, Vietnam'ı, bu gün, Bosna'dır. Azarbeycan'dır. Burada söz konusu olan nitelikler değildir. Sembollerdir.

Batı TV'lerinde Güneydoğuasya limanlarına çıkan Amerikan deniz piyadelerini sık sık izlemek mümkün. Arkalarında Pezevenkleri ve ellerinde "hoşgeldiniz" pankartlarıyla sahile doluşan Asya orospuları, büyük harflerle ingilizce "Beni s.." yazılı çıplak popolarını Amerikan Deniz Piyadelerine sallarlar. Askerlerin sahile çıkışları bir kıyamettir. Bu kıyamet dolar için koparılmaktadır.

Antalya'ya çıkan askerlerin bırakacağı meblağ hesaplanmış bile: 7.5 milyon dolar. Bu paranın Antalya esnafının cebine girmesi mümkün değil. Ama, GAP'ın altın sularının Urfa Tünellerine akıtılması için devletten çarptığı trilyonlarla Antalya'ya turistik sahil köyü kuran müteahid, payına düşeni alacaktır. İslami gençliğin antiemperyalist tepkileri, "Şehirde mayolu turist gezdirtmem " diyen belediye başkanları tarafından sindirilecek ve 60'lı yıllarda 6. Filoyu kıble tutup namaz kılan insanların 90'lı yıllardaki ruhları Suudi Arabistan'ın bayrakları ile Bosna için sokaklara dökülecekleridir. Suudi Arabistan ise, petrol fiatlarının düşmemesi için, Yemen'de savaş kışkırtıcılığı yapacaktır.

Türkiye'nin hal-i pür melali böyledir. Bu süreç içinde, Kürt hareketinde de sözü edilen yapısal bağımlılık tümü ile ortaya çıkmış oluyor: tezlerini hayata geçirmek için silaha sarılan Kürtler, bu radikal tezlerle hiç bağdaşmayan ilişkilere girmek gerçeğini yaşıyorlar. Böylece "Bağımsız-Birleşik Kürdistan" için savaşan güçler, bir parçaya karşı savaşırken, diğer üç parçayı denetim altında tutan devletlerin işbirlikçisi durumuna düşüyorlar.

● Kürtler bu kanlı oyundan çıkmasını bilmek, bunun yolunu bulmak zorundadırlar. Türkiye'de açık, legal-yasal Kürt partisi veya Kürt ağırlıklı Türkiye partisi bu noktada son derece ciddi ve nazik bir olgu olarak ortaya çıkıyor.

Kürtler bu kanlı oyundan çıkmasını bilmek, bunun yolunu bulmak zorundadırlar. Türkiye'de açık, legal-yasal Kürt partisi veya Kürt ağırlıklı Türkiye partisi bu noktada son derece ciddi ve nazik bir olgu olarak ortaya çıkıyor. Bu olgunun bir yanı, Kürtlerin onun-bunun askeri olmak bağımlılığında dururken, bir diğer yanı, milyonlarca Kürdün bütün Türkiye'ye yayılmasına dayanıyor. Başka nedenler de sayılabilir kuşkusuz. Türkiye'de bu tür bir faaliyetin önündeki yasal engeller, şoven ideolojik baskı ve polisiye önlemler biliniyor. Bunların , Türkiye'de genel bir demok-

partisi
e partisi

n bu gün artık pankürdist bir nitelik taşıdığını anlamak
rklılıkları yoktur. Bu gün, Kürdistan olarak sıfatlandırılan
akıp geçtiği bir toprak parçasıdır. Bu toprak parçasının
yrıca kendi coğrafyası üzerinde kurulmuş devlet sayısı
cak kadar azdır.

ratikleşme dalgası ile aşılacağı nı söylemek yanlış olmaz. Bu genel demokratikleşme dalgasının devindirici gücünün, büyük ölçüde Kürt hareketinden geleceği de görülebiliyor. Böyle bir durumda Kürt hareketi, önüne somut ve acil taleplerini koyma durumundadır. Bu somut ve acil talepler hemen hemen bütün Kürt siyasi parti ve gruplarının programlarında vardır. Asgari program hedefleri denilen, demokratik hedefler denilen program maddeleri Kürt hareketinin ortak paydasıdır. Bu ortak payda, değişik söylemler içinde Batıavrupa, İskandinav ülkeleri ve ABD'deki çeşitli güç odakları tarafından da kabullenilmektedir. Açık, legal-yasal Kürt partisinin/partilerinin başlıca görevi bu tezleri veya talepleri hertürlü yasal engele, ideolojik veya polisiye baskıya rağmen ortaya koymasını bilmek ve bunlara uyarlı yapılanmalar oluşturmaktır. HEP-HADEP çizgisi bunları fazlaca ciddiye almadı, istenen, beklenen ve mecbur olduğu politik kararlılığı gösteremedi. HEP-HADEF çizgisinin kimliğini, Abdullah Öcalan'ın posterleri, kongrelerde Uveyş hanımın elini öpmek için kuyruğa giren milletvekilleri, Şam havaalanından "Şerok Apo"ya koşaradım ilerleyen ya da katliamlar karşısında politika üretemeyen başkanlar belirledi.

HEP-HADEP çizgisinin ağır baskıların içinden geçtiği de bir gerçektir. Bu baskılar üyelerinin katledilmesine kadar tırmanmıştır. HEP-HADEP çizgisinin bu baskılara boyun eğmediği, direndiği, dişediş bir kavga verdiği de biliniyor. Genel Kurmay Başkanı'nın "Eşkiya Mecliste!" türünden suçlamalar yapabildiği, Başbakan'ın "Eşkiyayı meclisten attık" diyebildiği bir Türkiye'de yaşanılmaktadır! Bütün bunlara rağmen onbinlerce insan baskıyı, zulmü, katledilmeyi göze alarak kongre salonlarına gelebilmektedirler. Bu büyük bir toplumsal protesto eylemidir. Görev, bu toplumsal protestoyu, Kürt hareketinin yapısal bağımlılık ilişkilerinin legal düzeye taşınması için malzeme olarak kullanmamayı gerektiriyor. Toplumsal protesto kendi kimliğini bulmalıdır. Bu kimliğin sosyopolitik ifadesi Kürt kimlikli özgür yurttaştır. Türkiye'de, Kürt kimlikli özgür yurttaşın, ne Suriye'ye, ne İran'a ve ne de Irak'a bir bağımlılığı olmayacaktır. Kürt kimlikli özgür yurttaşın Atina'da ya da Moskova'da büro açma gibi bir ihtiyacı olmayacaktır. Kürt kimlikli özgür yurttaş, sorunlarını kapı kapı dolaşıp Avrupa devletlerine anlatma ihtiyacı duymayacaktır. Türkiye'de Kürt kimlikli özgür yurttaşın, Alman otoyollarında ne işi olsun ki! Çünkü, Kürt kimlikli özgür yurttaş, verdiği vergilerin, tank, top, bomba olarak kendi üstüne dönmesinin hesabını sorma hakkını kendisinde görebilecektir. Bu vergilerle bir korucu ordusunun başına bela edilmesinin hesabını sorabilecektir. Kaşla göz arasında Avrasya'ya yayın yapan devlet TV'sinde niçin kendi dili ile yayın yapılmadığını sorabilecek, bunun gereğinin yerine getirilmesini isteyebilecektir. Elbette ki bunu, bir dizi demokratik alt örgütlenmelerle beraber esas olarak, üyesi olduğu siyasi parti aracılığıyla dile getirecektir. Türkiye'de açık, legal-yasal Kürt örgütlenmelerinin veya Kürtlerin Kürt kimliği ile örgütlenebilecekleri partilerin önemi ve değeri de bu noktada odaklaşmaktadır.

Türkiye'de açık, legal-yasal bir Kürt partisi ya da Kürt ağırlıklı bir Türkiye partisi kurma görevine talip olanlar, önce talip oldukları görevin niteliğini kavramak ve gereklerini yapabilecek bilgi birikimine ve politik kararlılığa sahip olmak, bu olayın programatik özünü kavramak zorundadırlar. Antiemperyalizmi Amerikan düşmanlığı olarak algılayan kafa ile şovenizme ve militarizme karşı mücadeleyi, Türk olan her şeye düşmanlık olarak algılayan kafa arasında fazlaca bir fark yoktur. Kürt hareketi Türk düşmanı bir hareket olmak zorunda değildir. Kürt hareketi dili kesilmiş, kültürü bıçkılanmış, kimliği inkar edilmiş mazlum bir halkın sürdürmeye mahkum olduğu; tümü ile demokratik, meşru ve haklı bir harekettir. Türk bayrağına yuh çekmek Kürt hareketinin işi değildir. Ama, 10 yıldır bir devletin, kendi siyasi sınırları içindeki toprakları bombalamasının bizzat Türk halkına anlatılması çok önemlidir. Kimseye verecek bir çakıl taşımız bile yoktur diyen bir başbakana, bu güzelim ülkenin yaylalarını, meralarını, ormanlarını niçin yakıp yıktığı sorulmalıdır. Tarihsel, toplumsal bir gerçeklik olan Kürtlerin dillerinin niçin yasak olduğu sorulmalıdır. Sibirya bozkırlarından Türkiye'ye kültür taşımak için devlet seferber olmuşken, bu toprakların ürünü olan Kürt kültürünün niçin bıçkılandığı sorulmalıdır. Bunu sormak için yurttaşlık bilincine sahip olmak gerekir. Türk halkı ne yazık ki yurttaşlık bilincine sahip değildir. Yurttaşlık bilincine sahip olmaması için gerekli her şey yapılmaktadır. Bunun için "Eşkiyayı meclisten attık" diyebilen bir hanımefendi, Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı olarak, ayakta alkışlanmaktadır. Artık emekli olup torunlarına masal anlatması gereken, saçı başı ağarmış konuşurken ağzı dili birbirine karışan bir politikacı eskisi, bu hanımefendinin Amerika'da sahip olduğu hanların hamamların sorgulanması söz konusu olunca, bir kaç kemikten ibaret olan göğsünü, müttimilyarder körpe liderinin önüne siper etme gayretkeşliğine girişebilmektedir. Türkiye'nin, entellektüel seviyesi en düşük kurumu olan parlamentoya kümelenmiş milletvekilleri, 19. yüzyıldan kalma bıyıklarını bura bura yalıların, yatların, yazlıkların, sayısı belirsiz villaların sahibi olan liderlerine "Öl de ölelim" diye tezahüratta bulunabilmektedirler. Moğolların yakıp yıktıkları Sabbahi tarikatının müritlerinin, bu mebus beyefendilerden farklarının ne olduğunu sorgulamak, yurttaşlık bilincini gerektirmektedir. Doğal olarak elleri ve ayakları bağlı militanların başlarını taşlara vura vura intihar ederlerken, "Yaşasın Serok Apo" çığlıkları atmalarının üstünde de durulmalıdır. Hasan Sabbah bir olgu, Sabbahi tarikatı bir gerçekliktir. Bu nedenle, bir Türkiye partisinin, daha ilk kongresinde Bekaayı kabe tutup başkan ilan etmesini, göğüslerinde ayyıldızlı rozet, ceplerinde ayyıldızlı kırmızı pasaport taşıyan milletvekillerini omuzlarına alan delegelerin, Türk bayrağına yuh çekmesini anlamak ise oldukça zordur. Bu, ilk kongresini yapan bir siyasi partinin esas olarak hiçbir iddiasının olmadığı anlamını taşımaktadır. Oysa Türkiye'de kıyamet kopmaktadır. Türkiye'nin toplumsal yapısı müthiş bir değişim geçirmektedir. Batı Anadolu, 10 milyonu aşan bir Kürt kitlesi ile demografik bir alt üst oluşu yaşamaktadır. Mersin'de, Adana'da Kürt kitlesi mahaller oluşturacak boyutlara ulaşmıştır. Bu insanlar buralarda kendilerine yeni bir hayat kuracaklardır. Ve çok çetin bir mücadele ile yüzyüzedirler. Kürt tüccarları bu hayatı kurmuşlardır. Metropol merkezlerde hanların-hamamların; ucu-dibi belirsiz zenginliklerin sahibi olmuşlardır zaten. Urfalı İbo, Diyarbakırlı Emrah, Ağrılı Burhan ne kadar Kürttür acaba? Türkmenistan Devlet Başkanı'nı özel yatı ile ağırlayan Ağa Ceylan, SHP'ye milyarlar veren tatlıcı Şeyhmus'un Kürtlüğü ne anlam ifade etmektedir? Bu bağlamda Türkiye partisi, kimi iyi niyetli aydının öne çıkardığı bir fantazi olmaktan çok, hayatın dayattığı bir zorunluluktur. Ortalama 30 yıllık bir geçmişin mirası üzerinde duran ve hemen hemen hepsi de Marksist olan Kürt siyasi parti ve grupları bu noktada gerçeğe karşı, gerici bir direnci temsilcisi durumundadırlar. Somut durumun somut tahlilini yapma cesaretine sahip değildirler. PKK ise bu konularla çok farklı bir boyutta ilgilenmektedir. İkide bir polis bültenlerinde basına aktarılan, Trakya PKK Komitesi, ya da Denizli Bölge Temsilciliği gibi kavramlar üzerinde dikkatle durmak gerekir. Türkiye partisi olgusu, Kürtlerin Türkiye'ye yayılması ile ilgili toplumsal bir gerçeklilikten kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, DEP'li R. Kartal'ın *"Türk ve Kürt halklarının gerçek çıkarlarını biz savunuyoruz, Elçi ve benzerleri halka karşıdırlar"* türünden açıklamalarının, ANAP lideri Mesut' un, DYP lideri Tansu ile giriştiği gecekondu dedikodularından pek farkı yoktur. Eğer 60 milyonluk bir insan kitlesi ile ilgili politik projeler, programlar üretme durumundaysanız, bu insan kitlesinin farklı çıkarlara sahip olduklarını, farklı eğilimlere sahip olduklarını bilmek zorunluluğu vardır. 30 yıl, 40 yıl geride kalan ulusal cephe gibi anlayışları ve örgütlenmeleri legal mücadele alanına taşımak yalnızca teorik boşluğun ve politik yetersizliğin ifadesidir. Bu bağlamda Kürt ağırlıklı bir Türkiye partisinin, diğer legal partilerden pek farkı olmayacaktır. Partiler yelpazesinde aldığı yer itibariyle bir farklılık taşıyacaktır. Örneğin HEP-HADEP çizgisi, marjinal bir sol söylemin politik ifadesi durumundadır. Ancak, bu örgütlerin tabanı heterojendir. DEP kongresinde, bahçede namaz kılan din hocaları, HEP-HADEP örgütlenmelerinde tepe ile taban arasında uçurumu çok açık olarak görüntülemektedir. Bu insan kitlesini bir arada tutan yapıştırıcı ise Kürt yurtseverliğidir. Refah için İslam ne ifade ediyorsa, HEP-HADEP çizgisi için de Kürt yurtseverliği hemen hemen aynı şeyi ifade ediyor. DEPli Remzi Kartal'ın KDP çizgisini halka karşı ilan etmesi, PKK'lı Kani Yılmaz'ın aynı çizgiyi ihanetle suçlaması, 70'li yıllarda kendi evlatlarını boğazlayan devrimcilerin kafa yapısı ve değerlerinin halen farklı biçimler içinde sürdürülmesinden başka anlam taşımamaktadır. 70'li yılların Marksist solu malüldür ve PKK herkesi ve herşeyi düşman ilan etmekte mazurdur.

Urfalı İbo, Diyarbakırlı Emrah, Ağrılı Burhan ne kadar Kürttür acaba? Türkmenistan Devlet Başkanı'nı özel yatı ile ağırlayan Ağa Ceylan, SHP'ye milyarlar veren tatlıcı Şeyhmus'un Kürtlüğü ne anlam ifade etmektedir?

● Onbinlerce insan baskıyı, zulmü, katledilmeyi göze alarak kongre salonlarına gelebilmektedirler. Bu büyük bir toplumsal protesto eylemidir.
● Toplumsal protesto kendi kimliğini bulmalıdır. Bu kimliğin sosyopolitik ifadesi Kürt kimlikli özgür yurttaştır.

De-facto bağımsız Federe Kürt Devleti'nde KDP-YNK çatışması, Ruanda'da bir haftada beşyüzbin kişiyi katleden "kabile" çatışması, Yemen'i bir harabeye çeviren iç savaş, Afganistan'ı yerle bir eden İslami güçlerin iktidar çatışması istisna teşkil etmiyor. Kürtlerin içinde bulundukları cehennem kadar, kendilerini bekleyen kanlı gelecek de mevcut durumda sır olmasa gerekir. Şu noktayı da eklemek gerekli: Kürt kimlikli bir siyasi parti ile Kürt ağırlıklı- veya Türkiye'de Kürt sorununa çözüm üreten bir Türkiye partisi birbirinden çok farklı iki olgudur. Kürt kimlikli Kürt partisi, kendisini coğrafi alanla sınırlandırmak zorundadır. Türkiye için siyasi iktidar programı üretemez. Ulusal-Kültürel Özerklik, Siyasi Özerklik, Federasyon ya da Bağımsızlık olarak bilinen siyasi çözüm önerilerinin bittiği yer, Türkiye partisinin başladığı yerdir.

Orhan KOTAN

ÊRÎŞÊN LI DIJÎ ZIMANÊ KURDÎ -I

● Zimanê Kurdî di bin tada û êrîşên bêperwa de ye. Ji dema ku li Tirkiyê hebûna Kurdan bi awayekî devkî hatiye qebûlkirin û vir ve, êrîşên li hember zimanê Kurdî , bi rê û metodên sîstematîk zêdetir bûne. Serwerên Tirkan, do bi qanûnên xwe yên nemirovî, bi ço, bi kutek , bi kuştin û girtîxaneyên xwe zimanê Kurdî mehkum dikirin. Lê îro dixwazin bi "rê û metodên zanistî" bigîhijin aramanca xwe û karên ku di salên 1920- 1930'an de dest pê kiribûn bibin serî.

Felat DILGE

Ez ne bawer im li dinê tu zimanek bi qasî zimanê Kurdî ji êrîşên bêbext û hovane re bûbe armanc. Gelo ji bilî zimanê Kurdî, çend ziman di dinê de ji alî hin dewletan ve bi awayekî fermî(resmî) tune hatin hesibandin û li ser nebûna wan gotar û kitêb hatin nivîsîn? Nimûneyên din ên vê ecêba giran, vê sosreta mezin hene? Li kudera dinê profesorên ku hebûna gelekî ku nifûsa wî di dora çil milyonî de ye û zimanekî ku bi hezaran salan e pê tê peyivîn û nivîsîn û welatekî ku di dîroka mirovatiyê de ciyekî girîng digire înkar dikin û û vê derewe xwe ya bêbinî merîfet dihesibînin hene!.. Li kudera dinê rojnamevan, bêyî ku bi ziman bizanibin û di vî warî de pisporiyek wan hebe, xwe zimanzan dihesibînin? Ji bilî dewletên ku Kurd û Kurdistanê di nav xwe de parvekirine, ecêbên weha giran, sosretên weha mezin li tu derek dinê nayên dîtin.

Ne dûr e; heta çend sal berê jî li Tirkiyê bi tu awayekî hebûna Kurdan û zimanê Kurdî nedihat qebûlkirin. Xwedênegiravî Kurd,Tirkên Çiyayî bûn û zimanê Kurdî jî ji tevlihevkirina zimanên Erebî, Farisî û Tirkî pêk dihat. Kurdên ku ji hezaren salan vir ve ye li Kurdistanê dijiyan, çawa dibûn Tirk!? Zimanê Kurdî bi çi awayî ji tevlihevkirina zimanên Erebî, Farisî ûTirkî pêk dihat!? Bersîva van pirsên nepirs tunebû. Kesî nikaribû bigota ," **Ê malava hatina Tirkan a Enedol û Kurdistanê piştî sala 1071'an e. Ma Kurd heta wê demê , bi hezaran salî bêzar û bêziman dijiyan**?"

Bi şerê xwe, bi xwîna xwe Kurdan bersîva hin pirsên nepirs dan û derewên derewkaran li ser çavê wan xistin. Niha êdî hebûna Kurdan tê pejirandin; lê belê bi nasîtî û bi zerengî(hişyarî)yek mezin, ew hêmanên ku vê hebûnê dikin hebûn, biçûk tên dîtin; kêm tên dîtin û tune tên hesibandin. Ev hêmanên girîng çi ne? Ziman û welatê Kurdan... Hebûna Kurdan, bi ziman û welatê wan dikare bibe hebûnek rastîn. Dema ku ev herdu piyên vê hebûnê ji holê bên rakirin, bi serê xwe hebûna Kurdan pejirandin, pirr tiştan îfade nake. Ev hebûn bi qaydê hebûna Gurcî, Çerkez, Laz, Boşnak, Arnawûd..û hwd. be û bi vî awayî bê naskirin û hesibîn ewê were çi manê? Di nav vê hebûn û nebûnê de çi ferq heye? Ev tofan ji bo hebûnek bi vî awayî hat rakirin. Evqas xwîn ji bo hebûnek bi vî awayî hat rêtin? Em Kurd evqas bêmêjî û bêarmanc in!.. Ji bo vê yekê evqas gundên me hatin şewitandin, ji ber van sedeman welatê me hat talankirin!...

Divê êrîşên li dijî zimanê Kurdî bi tu awayî biçûk neyên dîtin. Lewra di van êrîşan de armanc rasterast hebûna netewî ya gelê Kurd e. Dewletên dagirker, yên ku welatê Kurdan di nav xwe de parve kirine baş dizanin, dema ku zimanê Kurdî rabe, ewê tu mana dozek Kurdan a netewî nemîne. Daxwazên Kurdan ewê bibin daxwazên demokrasiyê û ji daxwaze demokratîkkirina dewletên ku Kurd di nav de dijîn wêdetir neçin. Bi rabûn û nebûna ziman re wê gavê dê Kurd bibin Tirk , Faris û Ereb.

Di dema me de, di roja îroyîn de talûka, xetera herî mezin a li pêş Kurdan hindabûna zimanê Kurdî û asîmilebûna Kurdan e. Ji roja ku Kurd bûne Kurd heta niha, tu demê , tu wextekê Kurd bi qasî van panzdeh- bîst salên dawî asîmile nebûn; ji axa xwe dûr neketin; ziman û kultura xwe hunda nekirin. Nemaze li Tirkiyê piştî belavbûna televizyonê û ji ser axa welatê xwe dûr ketina Kurdan, xetera asîmilebûnê pêncî qat, sed qat zêdetir bû. Êdî Kurd di malên xwe de, li kuçê, li sûkê tên asîmilekirin. Dijmin bi wasita medyayê, tada û propagandayên pirralî dixwaze rewşeke wusa biafirîne ku Kurd, ji zimanê xwe, ji kultura xwe; ji awayê jiyana xwe dûr bikevin.

Virr û derewên evqas mezin û bêbinî ancax profesor û rojnamevanên Tirk bikin. Ev pisporên biyanî yên ku li ser zimanê Kurdî xebitîne û dibêjin "Zazakî ji Kurmancî zêdetir nêzike Tirkî ye" li kuderê ne û navên wan çi ne? Ev pisporên bêalî hema wusa tên berdevkên dewleta Tirk dibînin!

Zimanê Kurdî di bin tada û êrîşên bêperwa de ye. Ji dema ku li Tirkiyê hebûna Kurdan bi awayekî devkî hatiye qebûlkirin û vir ve, êrîşên li hember zimanê Kurdî , bi rê û metodên sîstematîk zêdetir bûne. Serwerên Tirkan, do bi qanûnên xwe yên nemirovî, bi ço, bi kutek , bi kuştin û girtîxaneyên xwe zimanê Kurdî mehkum dikirin. Lê îro dixwazin bi "rê û metodên zanistî" bigîhijin aramanca xwe û karên ku di salên 1920- 1930'an de dest pê kiribûn bibin serî. Her kes di ciyê xwe de, li gor dor û misyona xwe, bi awayekî sîstematîk beşdarî vê êrîşa nemirovî dibe. Gava ku pirs êrîşên li dijî zimanê Kurdî ye, ku pêwist be her kes dibe pisporê ziman û bi " rê û metodên zanistî" zimanê Kurdî mehkum dike.

Ne pêwist e ku mirov bersîva yên ku înkar dikin û bi aşkerayî dijminatiya Kurdan dikin bide. Ne li cih e ku mirov yên weha êrîşkar û devbixwîn ciddî bibîne; lewra tê zanîn ku ew di xizmeta kê û çi de ne û armanca wan çi ye. Lê divê mirov yên ku xwe di pişt nasnameyek demokrat de vedişêrin û beşdarî vê qoroyê dibin jî hergav bêbersîv nehêle. Para van "zimanzanan" bide û xêliya ser çavê wan rake.

"Zimanzanek" ku di vî warî de ji nava xwe têr e û car bi car fortan dide xwe , nivîskarê rojnameya Cumhurriyetê **Ahmet Taner Kişlali** ye. Ev camêr bû çend caran li ser zimanê Kurdî dinivîse. Li ser axaftina Wezîrê Karên Derve yê Tirkiyê Mumtaz Soysal a di derheqê radyo û tv'ya Kurdî de, dîsa xwe ranegirtiye û di nivîsa xwe ya di roja 11.11. 1994'an de, wekî pisporekî ku bi salan li ser zimanê Kurdî xebitî be daye navê. Camêr çi nabêje! Xuya ye pirsa perwerdekirina bi zimanê Kurdî wî gelek acis kiriye. Li gor dîtina vî camêrî, divê dewlet bi tu awayî berpirsiyariya perwerdekirina bi zimanê Kurdî negire ser xwe. Dewletek hukukî, xizmetekî ku nade tevê hemwelatiyên xwe, nede beşekî ji wan. **A. T. Kişlali** bi vî awayî dinivîse,**" Wê dewlet kîjan Kurdiyê bibijêre? Zazakî an Kurmancî?**

"Li gor lêkolînên ku pisporên biyanî yên bêalî kirine, Zazakî ji Kurmancî zêdetir nêzikî Tirkî ye. Bi ser de li Tirkiyê 14-15 grûbên binî yên van herduyan hene.

"Li gor lêkolînên zimanzanê Japonî Goichi Kojima, di nav gundên nêzikî hev de jî yên ku ji hevdu fahm nakin hene. Ji bo nimûne, rûpelên Zazakî yên ku di Kovara Enstîtiya Kurdî ya Parîsê de hatine weşandin, li hin gundên ku li Tirkiyê bi Zazakî dipeyivin kesî fahm nekiriye.."

A. Taner Kişlali ji lêkolînên zimanzanekî Japonî yê ku xwedênegiravî navê wî Goichi Kojima ye qal dike. Ev zimanzanê Japonî ji kuderê derket û li ser zimanê me dixe bite, lê haya me jê tune. An ku ev jî Dr. Fritz (Hebîladem) ek nû ye!? Dîrokzanên Kurd sextekariya Dr. Fritz raxistin ber çavan.

Virr û derewên evqas mezin û bêbinî ancax profesor û rojnemevanên Tirk bikin. Ev pisporên biyanî yên ku li ser zimanê Kurdî xebitîne û dibêjin **"Zazakî ji Kurmancî zêdetir nêzike Tirkî ye"** li kuderê ne û navên wan çi ne? Ev pisporên bêalî hema wusa tên berdevkên dewleta Tirk dibînin! De ka Zazakî li ku, Tirkî li ku ye! Ev îdia ne ji alî pisporên ziman û zimanzanan ve, ji alî şivan û gavanan ve jî bê pêşkişkirin, kesê ku bi qasî misqalekî haya wî ji zimanên Tirkî û Kurdî hebe, ewê pê ji kenan bixeriqe. **A. T. Kişlali** çima navê van pisporên ku xwedênegiravî bêalî û biyanî ne nade!. Çima wan vedişêre? Heke ev pispor hene û wekî ku ew dibêje bêalî(objektîf) ne; bila bi aşkerayî navê wan bide. An ku xwediyê van virr û derewên genî û bêbinî ew e, bila bi mêranî li van virr û derewên xwe xwedî derkeve. **A. T. Kişlali** ji kuderê dizane , nivîsên ku di **Kovara Enstituya Kurdî ya Parisê** de çap bûne, Zazayên ku li Kurdistanê dijîn fahm nekirine? Ma ev kovara ku li Parîsê çab dibe û ji alî dewleta Tirk ve qedexe ye, ji kuderê ve hat çu di gundên Kurdistanê re derket û li ser nivîsên wê, di nav gel de lêkolîn hatin kirin. Kovar li çend gundan; li kîjan gundî ji çend kesî re hat xwendin? Leşkerên Tirk ên ku Kurdistanê dişewitînin ev lêkolîn kirin!?. An profesorên dewletê yên ku hergav di televizyonên dewletê û qanalên taybetî de dibêjin " **Zimanê Kurdî tune"** ev lêkolîn kirin?

Taner Kişlali ji lêkolînên zimanzanekî Japonî yê ku xwedênegiravî navê wî (belkî wê be) **Goichi Kojima** ye qal dike. Ev zimanzanê Japonî ji kuderê derket û li ser zimanê me dixebite, lê haya me jê tune. An ku ev jî **Dr. Fritz**(Hebîladem)ek nû ye!? Dîrokzanên Kurd sextekariya **Dr. Fritz** (Hebîladem) raxistin ber çavan û tu Tirkek li mirarê wî xwedî derneket.(Ji bo malûmatek berfireh a di vê mijarê de li nivîsa **Malmîsanij** a di rûpel 15'an a vê hejmara Realîtê binêrin) Em bibêjin bi rastî jî bi navê **Goichi Kojima** heye; baş e ev zimanzan bi Kurdî dizane? Kîngê hatiye Kurdistanê û li kîjan gundên Kurdistanê lêkolîn kiriye? Çend nivîs û gotarên wî di derheqê zimanê Kurdî û Kurdan de hene? Divê ev yek bê zanîn û heke **A. T. Kişlali** bi vê yekê dizane, wê ji me re diyar bike. Ne dûr e ku dewleta Tirk û kesên ku wekî **A. T. Kişlali** difikirin Japonekî kirê bikin û tiştên weha pê bidin gotinê. Wekî ku gundparêzan derdixin televizyonan û ew dibêjin "**em ne Kurd in.**" Lê heqê me heye ku em li kar , vatinî û pisporiya vî camêrî bipirsin; mexsed û merama wî hîn bikin.

A. T. Kişlali, di dibistanên dewletê de bi zimanê Kurdî perwerdekirinê gelşeke girîng dibîne. Bi ya wî, Kurdiya ku bi serê xwe problem e nikare bê hînkirin. **A. T. Kişlali** weha dinivîse, "**Hûnê Kijan Kurdiyê - bi çi heqî- di nav yên din de tercîh bikin? Kurdiyek bi tenê hebe jî hûnê bikaribin wê xizmetê bidin yên ku zimanê wan ê dêyî Lazî, Çerkezî, Boşnakî û Arnawûdî ye?**

"Li Tirkiyê 17 zimanên "sereke" yên ku pê tên peyivîn û 24 grûbên etnîk hene."

Domahik heye..

Sekreterê Gîştî yê PKK'ê Abdullah Ocalan:

'Ku dewleta Tirk hazir be, em dev ji şer berdin'

Sekreterê Gîştî yê Partiya Karkerên Kurdistanê(PKK) Abdullah Ocalan, ji sazgehên wekî NATO, KHEE, Konseya Ewrûpa, NY û kesên wek Clinton, Kohl, Miterand, Major û berbirsiyarên gelek dewletan re, ji bo ku di çareserkirina siyasî ya pirsa Kurdî de bêtir rol bileyizin name şand.

Abdullah Ocalan di nameya xwe de bi awayekî berfireh li ser rewşa gelê Kurd û Kurdistanê rawest û ji hovîtiyên dewleta Tirk a li ser gelê Kurd qal kir. Ocalan di nameya xwe de beyan kir ku pirsa Kurdî pirseke navnetewî ye û îro ketiye rojeva hemû dewlet û sazgehên navnetewî. Ocalan di nameya xwe de weha got: " **Ji ber ku em bi rastiya pirsa Kurdistanê ya ji pirsên din bêtir navnetewîbûnê dizanin, baweriya me pê heye ku dewlet û sazgehên bitesîr ên navnetewî, dikarin di çaraserkirina pirsê de rolekî girîng bileyizin. Em dixwazin beyan bikin ku emê ji pêşveçûn û daxwazên hevdîtinê yên di vê mijarê de girîngiya ku pêwist e nîşan bidin.**" Ocalan di nameya xwe de ji kirinên dewlata Tirk a li gund û bajêren Kurdistanê yên wekî Şirnex, Pasûr(kulp), Digor, Yuksekova û ciyên din behs kir û di nameya xwe de beyan kir ku dewleta Tirk du hezar gundên Kurdistanê wêran kirî û şewitandiye. Ocalan di nameya xwe de li ser xebatên Kurdan ên legal û demokratîk û pirsa DEP'ê jî rawest û bêtehamiliya dewleta Tirk a ji xebatên kulturî yên Kurdan re anî ziman. Ocalan nameya xwe bi vî awayî domand, "**Şerê Tirkan ê taybetî; welatekî bê gund, dixwaze welatekî bê daristan biafirîne. Civatek Kurd a li ber riya 'An hûn dê bibin gundparêz û bi birayên xwe re şer bikin û an jî hûnê koç bikin' dixwaze.**"

Abdullah Ocalan di nameya xwe de beyan kir ku ew çaraseriyê di şer de nabînin û bi tu awayî ne alîgirê şer in. Herweha wî beyan kir ku dewleta Tirk şer dixweze û dewleta Tirk şer disipêre wan. Ocalan di nameya xwe de weha domand:" **Ez dixwazim li ser bisekinim û bibêjim; em tawirekî ku çareseriyê di şer de nabîne, tercîhên siyasî û riya diyalogê bingeh digire û bi vê riyê dixwaze rewşa heyî biguherîne dipejirînin... Muhatabek vî karî em in û yê din jî dewleta Tirk e. Ger ku alî din hazir be, em pê re dev ji vî şerî berdin. Em naxwazim ku bi deh hezaran mirov bimirin.**" Ocalan di nameya xwe de beyan kir ku ew, bêyî ku sînor bên guhartin, ji alternatîfên çareseriyê yên cihê re amade ne.

DANASÎNA REALÎTÊ

Di roja 30. 11. 1994'an de, li Cemiyeta Rojnamevanan a Tirkiyê civîna çapemeniyê ya danasîna rojnameya me, Realîtê hat kirin. Di civîna danasînê de gelek kesên naskirî hebûn.

Ji rojnameya Ozgur Ulkeyê Cemîle Çakir û Atîlla Saatçioglu, Ji rojnameya Hurriyetê Mustafa Kinali, Ji rojnameya Milliyetê Birsel Sancar, Ji Rojnameya Akşamê Ahmet Uçar, Ji rojnameya Turkiyê Çoşkun Soyyigit, Ji kovara Hevdemê Koroglu Karaaslan, , ji UBA'yê Sati Kaya û Oktay Ozilhan, Ji AA'yê Sergul Keskin, Ptatforma Demokratîk a Kurd Kurtuluş Parlak, ji Weqfa Maf û Azadiyên Kurdan Remzî Çakin, ji kovara Nûbiharê Suleyman Çevîk, nivîskar Ismail Goldaş û Evuqat Kamber Soypak beşdarî civîna Danasîna Realîtê bûn. Di hejmara yekemîn a Realîtê de hevpeyvînek bi Sekreterê Gîştî yê Rêxistina Navnetewî ya Efûyê Anita Klum re heye. Di eynî hejmarê de nivîsên Celadet Bedirxan, Felat Dilgeş, Orhah Kotan, Yekîtî Gulbaran, Taner Akçam û nûçeya kuştina Medet Serhat jî cih standiye.

KURD BI ZIMANÊ XWE KURD E

Taleş QASO

Sairê mezin Hêmin weha dibêje;"Berî her tiştî ez Kurd im!" Ez Kurd im, belê bi çiyê xwe ez Kurd im ? Bi zimanê xwe ez Kurd im. Kultura miletên Rojhilatanavîn kultureke Islamî ye û ev kultur li her derê cîhanê mîna beroşa kwîran bîhn nexweş e; Erebên çolê yên ku xwedî vê kulturê ne herdem xwestine ku mirov bikin Ereb. Derî kultura me jî wek govend, kulturek me î serbixwe hebû; Islamfiroşan ew jî talan kirin. Me Kurdan, Tirk û Farisan xwe bi vê kulturê guvaşt û xwe avêt qorziya zemên. Eger ne ji vê kulturê ba, wek milet, Tirk û Faris û Ereb dê çawa ewqasî paşverû bibûna, ma ne ji xwe! Islamê serê Tirk, Faris, Ereb û Kurd kiriye wek hev. Dibe ku em Kurd di hin tiştên xwe ên mirovatiyê de, hinekî ji wan li pêştir bin, belê hinekî. Ev jî bawer dikim ji ber ku hingî me pir zulm kişandiye. Zulma Islama hezar û sêsed salî em Kurd kirine wek Ereb û Tirk û Farisan. Tenê hew tiştekî me maye ku ne wek yê wan e. Ev tişt jî zimanê me ye. Herçî ziman e, di hebûna miletî de roleke bingehîn dilîze û mixabin rêxistinên Kurdistana Bakur, hîn ev yeka han fêm nekirine, ziman hebe milet heye, ziman nebe milet nîne. Kurdistan ne Cezayir e; Cezayir ji Frensê bi hezar kîlometiran dûr û Cezayirî bi xwe jî miletekî Ereb bûn. Der û dorên vî welatî tev de welatên Ereban e. Cezayirî bêyî ku bi zimanê Erebî biaxivin heta wexteke pir dirêj, dîsa jî dikaribûn wek milet mîna Ereban bijiyna. Belê rewşa me Kurdan ji ya Cezayiriyan pir cihê ye. Der û dora me ne "kafiran" lê misilmanên ku ji Kurdan re dijminatiyê dikin zeft kirine. Em nikarin îro zimanê xwe ji bîr bikin wek Kurd bi miletî bijîn û di sibehê de vî miletî dîsa hînî zimanê Kurdî bikin. Serokatiya Kurd ya doh di vî warî de çewt difikirî; vê çewtiya wan, derbek mezin li miletê Kurd xist! Ji sala 1975 an vir de, rêxistinên Kurdistana Bakur wek senede, pirtûkên Stalîn girtibûn destê xwe û digotin; "Axavtin û nivîsandina bi Kurdî ewqasî girîng nîne, bi Tirkî biaxivin û binivîsin. Di roja ku em bûn dewlet de emê wê çaxê, îcar bi Kurdî bixwînin û binivîsin." Bêdevjenk dikarim bibêjim, eger me ji wê roja ku dest bi şoreşgeriyê kir ta roja îro, giraniya xwe danî bûya ser zimanê Kurdî, mîna Tolstoy wê nivîskarên mezin ji me Kurdan derketibûna û Kurd jî dê îro hemiyan bi Kurdî bizanibûna bixwînin û binivîsin. Dîsa ne bûye dereng dest vemalin. Di ser 1975 an re 19 de sal derbas bû û Kurd ne bûn dewlet. Xortên Kurdan bi gotina serokatiyê kirin, ji zimanê Kurdî reviyan û bi Tirkî girtin. Îro em dibînin ku ew xort, tew qet nema dizanin bi Kurdî biaxivin jî. Stalîn dijminê milletên wek Kurd bû. Ne dixwest ku milletên wek Kurdan belengaz bi miletî bijîn. Ji ber vê hindê bû, mesela zimên sivik dikir û digot. Lenîn ji Kurdên Sovyetê re dibistanên Kurdî vedike, di pey mirina Lenîn re Stalîn jî van dibistanan digire û Kurdan di nav Sovyetê de mahcir dike. Cihê zimên di hebûna miletî de çendî girîng bû, tarîxê şanî me da. Çima em vê yekê nabînin? Rêxistinên me di vî warî de hîn jî bi aqil nebûne û mîna doh dikarin wilo mexlotkî biaxivin. Mesele çi ye? Çima wilo dikin? Icar tew îro berê xwe dane hindurê mala Kurd û di malê de vê xebata bi Tirkî dikin. Li hindurê malê û li derî malê, li sûkê, li firoşgehê, di şikeftan de, li ser serê çiyan û heta di wensa nav livînan de zimanê me bûye bi Tirkî. Mirov ji vê re dibêje; navê vê windakirina miletî ye. Kurd bi kuştinê qir nabe, Kurdistan diafirîne; bi talankirinê feqîr nabe, dewlemendiya welêt bêhempa ye. Belê gava ku Kurd zimanê xwe binax kir û herwiha zimanê Tirkî bika anî, Kurd wî çaxê qir dibe û Kurdistan vedimire. Laz miletekî bi xwedî cîh û war û ziman bûn. Lazan di roja ku zimanê xwe nema xebitandine û bi dûvika Tirkî girtine, Lazitiya xwe tefandine. Îro em dibînin ku Laz ji hola dîrokê ketine û hemû bûne Tirk. Cihû bi hezar salan derî Israîlê jiyan û zimanê xwe ji bîr nekirin; belê îro em dibînin ku Cihû hemû li Israîlê li hev kom bûne û devletî dijîn. Em Kurd divê ku ji Cihû û lazan bo xwe desekê derînin. Hema ji xwe re li Kurdên Dêrsimê û Batmanê temaşe bikin, bê kî çendî Kurd maye. Ji Dêrsimiyan bêtir îro Batmanî û Diyarbekirî Kurdayatiyê dikin. Kurdayatiya ku îro di Batmanê de ye mirov li Dêrsimê, Intabê, Meraşê, Meletiyê, Xerpûtê nabîne. Ev hemû jî di esasê xwe de ji ber ku, xelkên van bajaran bi qasî Diyarbekirî û Batmaniyan li zimanê xwe xwedî derneketine. Pirên wan zimanê Kurdî ji bîr kirine, bi Tirkî drifikirin û diaxivin. Bibexişînin, belê bûne wek Tirkan. Bi gişfî şoreşgerên wan, mîna şoreşgerên Tirkan difikirin. Keç û xortên wan î naşî jî wilo. Carekê hema bifikirin: Gava zimanê me jî bû bi Tirkî, Kurdayetî jî diqede!! Em xwe dixapînin.

Derî mirovên Stalinîst û serokatiya rêxistinên Kurdistana Bakur, her Kurd bi taybetî îro baş fêm kiriye ku zimanê wî, di domandina jiyana miletî de çendi girîng e. Gelê Kurd nema dixwaze ku zimanê xwe ji bîr bike û heta bi nivîs dixwaze fêrî vî zimanî bibe. Belê pirên rêxistinên me girîngiyê nadin zimanê Kurdî. Ji bo windakirina vî zimanî, Ereb û Tirkan tiştek nema kų di serê Kurdî de ne kirin û dîsa jî Kurdan dev ji zimanê xwe bernedan. Icar em ev şoreşgerên 15-20 salan, bi xencer me bazdaye ser zimanê gel û bêwestan em vî zimanî xencer dikin şerm e. Ez nabêjim ku îro hin rêxistinên me bi Kurdî hinekî nanivîsin, dibêjim ku; bi nivîsandina çend rûpelên bi Kurdî, navê vê dibe henek pêkirin. Wilo: Gava ku di komelan de em bi Tirkî axivîn, me bi Tirkî semîner dan, di ode û civatên Kurdan de me Kurd li hev civandin û me bi Tirkî ew şîret kirin, bi navê festîwalê Kurdistan bi sed hezaran em Kurdan li Elemanyayê kom bikin û her ên ku xwe serokên Kurd dizanîn, bi van sed hezaran re bi Tirkî biaxivin, navê festîwalê bi Kurdî nivîsandi bûn û bi Tirkî jî şîret li bav û bapîrên me dikirin, bêtorefî ye ev. Hîn heye; gava ku me êrîş bir ser dibistanên Tirkan ên di welêt de û ev êrîş jî bi sedema ku dibistanên Tirkan zimanê me dicû û em ev mêrên han rabin li ser serê çiyayên Kurdistanê gavan û şivan, zarok û kalemêrên Kurd fêrî zimanê Tirkî bikin, bi Kurdî re henekpêkirine ev. Wexta ku hemû rabestin û dan û sitendinên me bir Tirkî be, êdî me çend rûpel bi Kurdî nivîsî be çi jê der dikeve ma ne ji xwe. Zimanê Kurdî berav diçe rêya vê bigirin. Nefikirin û windakirina zimên qirkirineke miletî ye, rê lê bigirin. Bi çi awayî dibe bila bibe. Şoreşa mezin îro ev e ewqas.

Celadet Bedirhan'ın eşi
Ruşen Bedirhan'ın anıları

Ben 11 Temmuz 1909 yılında Kayseri'de dünyaya geldim. O dönemde, babam **Salih Bedirhan Kayseri**'de Tahrirat Müdürü idi. Babam 1908'e kadar yıllarca hem Bab-ı Zaptiye ve hem de Neblus Kalesi'nde müebbet hükümlü olarak hapis yatmıştı.

Ben 4 yaşındayken, ailecek **İstanbul**'dan **Şam**'a taşındık. 1913 yılında babamın en önemli amacı amcalarımla birlikte **Kürdistan**'a dönmekti. Tam bu sırada, malesef büyük amcalarımdan biri **İzmir**'de aniden vefat etti. Bu acı haber, **Kürdistan**'a gidişi bir süre erteledi. Yine aynı dönemde Osmanlı tahtında **Sultan Reşat** vardı. Bedirhanların **Cizre**'ye dönüşünü, **Sultan Reşat** engelliyordu ve seferberlik de başlamıştı.

Acılar birbirini takip ediyordu. 1915'te babam **Şam**'da hapishane müdürü olarak göreve başlamasından kısa bir süre sonra tifüs hastalığına yakalanarak vefat etti.

Ben de artık okula başlamıştım. 2 yıl Şuley-i Terakki mektebinde Türkçe okuduktan sonra, şartlar değişti ve **Türk** askerleri **Şam**'dan çekildiler. Artık okullarda Arapça ve İngilizce eğitim yapılmaya başlandı. Öğrenimimi Dar-el Mualimat'ta (Öğretmen Okulu) tamamlayarak, 1925'te **Ürdün**'ün **Kerek** şehrinde göreve başladım. 1927 yılında tekrar Şam'a döndüm ve Arapça öğretmeni olarak Layik okulunda çalıştım. 1929 senesinden itibaren de, resmi olarak **Suriye** okullarında öğretmen olarak çalışmaya başladım.

Bütün yaşamım yazmak ve güçsüzlere yardım etmekle geçmiştir. Yazıma ayrı bir önem veriyordum. Bu amaçla 1925-1926 yıllarında, **Suriye**'de çıkmakta olan İqdam gazetesine, gazetecilik yapmak üzere müracaat etmiştim.

1929 yılında **Celadet Bedirhan** ve arkadaşları **Suriye**'ye gelerek, **Şam**'a iltica etmişlerdi. Amca çocukları olmamıza rağmen birbirimizi tanımıyorduk. Bunun nedeni benim **Şam**'da, **Celadet**'in ise İstanbul'da ve Avrupa'da büyümesiydi. **Celadet Bedirhan**'ın geldiği dönemde, ben evlenmek üzereydim. Nitekim de evlendim. Fakat evlilik hayatım uzun sürmedi. 20 ay süren evlilik sonucunda bir kız sahibi olarak baba evine dönmüştüm...

Celadet, Kamran Bedirhan ve arkadaşları ile sıkı ilişkilerim bu dönemden sonra başlar. 1932'de **HAWAR** yayın hayatına başladı. Ben de dergide görev aldım. Adresleri düzenleme, abonelere gönderme işleriyle birlikte zor zamanlarda dizgi işlerini ben üstlenmiştim...

HAWAR'ın yayın hayatına başladığı dönemde, ben henüz yazı dili olarak Kürtçe'yi bilmiyordum. Sadece Arapça yazabiliyordum. **HAWAR**'da bu dönem çıkan yazılarım şöyle hazırlanıyordu. Ben Kürtçe olarak düşüncelerimi ya da bir konuyu **Celadet** beye anlatıyordum. O bunu Kürtçe olarak metinleştirip **HAWAR**'da basıyordu. *Yine aynı şekilde o dönem **HAWAR**'da yazı yazan , **Kamran Bedirhan, Osman Sebri, Cigerxwin, Kadri Can** gibi yazarların yazılarının büyük bir kısmı **Celadet** beyin redaksiyonundan geçiyor ve değişikliklere uğruyordu. Çünkü o yıllarda Kürtçe gramatiği bilen Kürt aydınlarının sayısı çok azdı.*

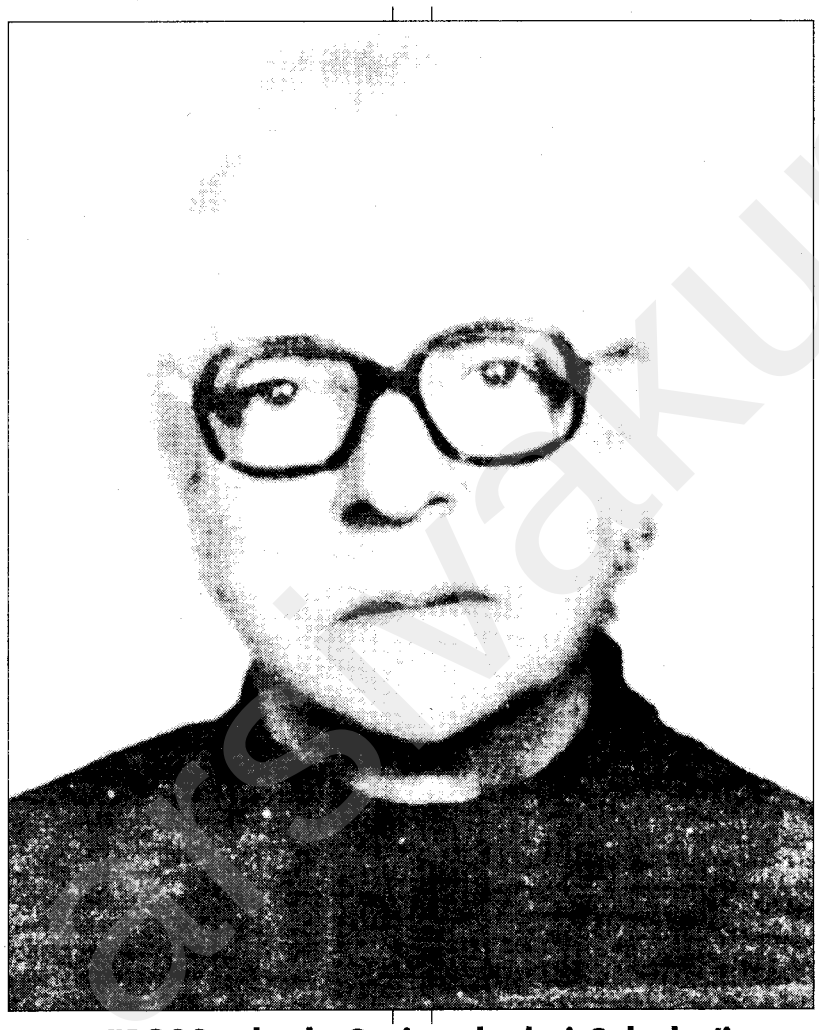

● "1930 yılında Suriye devleti Celadet'in uğraşları sonucu Türkiye'den gelen Kürtlere toprak dağıttı. Hiç unutmam, tapuları dağıtıldığında Celedet'e; 'efendim, bak toprak tapusu veriyorlar, neden biraz da bize almıyorsun' demiştim. O da 'senin kafan bu kadar çalışıyor. Ben toprak alırsam Fransızlarla nasıl konuşurum. Kürtlerin mücadelesini minnetsiz nasıl devam ettirebilirim...' diye cevaplamıştı. "

HAWAR yayına devam ettiği sıralarda, ben bir yandan **HAWAR**'a yardım ediyor, diğer yandan **Şam**'da bir ilkokulda öğretmenlik yapmaya devam ediyordum.

1930'lu yıllarda **Suriye**'de yaşayan Kürtlerin durumu oldukça serbestti. Yanlız **Türkiye**'den gelen mülteci kürtler için bazı kısıtlamalar konulmuştu. **Celadet**'in uğraşıları sonucu, **Cezire** (***Kamışlı civarı***) bölgelerine yerleşebilen ***Hacolar, Cemil Paşalar, Nayif Miranlara*** devlet, büyük miktarda toprak verdi. Hiç unutmam, tapuları dağıtıldığında **Celedet**'e; *"efendim, bak toprak tapusu veriyorlar, neden biraz da bize almıyorsun"* demiştim. O da *"senin kafan bu kadar çalışıyor. Ben toprak alırsam Fransızlarla nasıl konuşurum. Kürtlerin mücadelesini minnetsiz nasıl devam ettirebilirim..."* diye cevaplamıştı.

Kendisini tamamıyla, **HAWAR** ve gramer çalışmasına vermişti. Arada efsane ve destanları da ağızdan toplayıp, yazılı hale getiriyordu. Hiç ara vermeksizin çalışır, sadece haftada iki gün tatil yapar, ava giderdi. Diğer günler tamamıyla masa başında geçerdi. Okurdu ve yazardı. Sigarası olduğu müddetçe, aç ta kalsa çalışma masasından kalkmazdı.

1935 yılında **Celadet** evlenmeye karar verdi. Ben de harıl harıl **Celadet**'e kız arıyordum. Görücülüğe çıkmıştım. Tabi bu arada **Celadet**'in arkadaşları **Haco Ağa** ve merhum **Hüsnü Berazi**, beni evliliğe namzet göstermişler. Bunu ben evlendikten sonra öğrendim. **Haco Ağa** ve **Hüsnü Berazi**'nin bu önerisini, **Celadet** önce tuhaf karşılamış; *"İnsan nasıl amcasının kızıyla evlenir"* demiş. Fakat sonunda **Celadet**'i ikna etmişler.

Birgün ben evi temizliyordum. Beni yanına çağırdı ve; *"Sen bana kız bulamadın, ama ben buldum"* dedi. Sevinmiştim. Kim olduğunu sorduğumda; *"...Seni alacağım"* dedi. Şaşırmıştım. Cevap veremedim. Hemen oradan kaçmaya çalıştım.. **Celadet**; *" Nedir... Nüfus kağıdını ver. Bütün mesele Nüfus kağıdında. Kimden izin alacağım. İzin alacak kimse yok"* O zaman biraz zaman kazanmak ve düşünebilmek için; *"Efendim, annem gelsin ona bir soralım, fikrini alalım..."* dedim. O sıralar annem **Bağdat**'da idi ve hastaydı. Mesele kesin olduğu için hemen bir mektupla durumu anneme ilettim. Şansızlık bu ya, tam bu sırada kızım Tifo hastalığına yakalandı. **Celadet** kızıma büyük bir itinayla bakıyordu. Sürekli evde olduğundan bana gelen mektupları görüyordu. Annemden gelen mektubu açmış okumuş. Ve bana sezdirmemek için tekrar muntazaman mektubu kapatmış. Okuldan döndüğümde, mektubu bana verdi. Dikkatli bir şekilde yüzüme bakıyordu.

Mektubunda, annem bu evlilikten memnuniyet duyduğunu, fakat aradaki yaş farkını hatırlatarak, dikkatimi çekmek istiyordu. Mektubu okuduktan sonra bir süre kendi kendime düşündüm. Evlenmezsem, beni rahat bırakmayacaklardı. Bu nedenle ani bir kararla **Celadet**'in teklifini kabul ettim. Annem geldi ve bir hafta zarfında daha büyük bir eve taşındık ve sessiz sedasız evlendik. İşte evliliğimiz böyle oldu.

-DAVAM EDECEK-

AÇIKLAMA

Bu sayfada Türkiye'de kadın sorunu ile ilgili kurumları tanıtmayı buna bağlı olarak tartışmayı derinleştinmeyi planladık. Bu sayıda yeralması gereken cevaplar Realite baskıya girinceye kadar bize ulaşmadığı için daha sonra yayınlamayı düşündüğümüz Ruşen Hanımın anılarını yayınlamak zorunda kaldık. Kadın sayfasını planlandığı biçimiyle yayınlama umudunu saklı tutuyoruz.

ZRÛPELÊ Zarûka N

= ÷ MATEMATÎK 1/4 x +

-C-

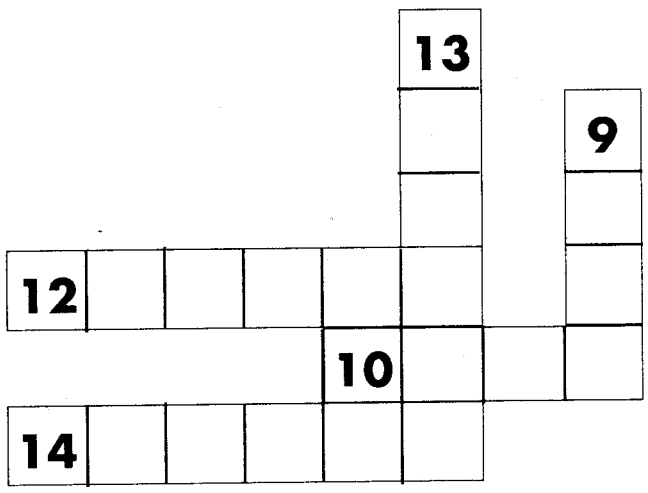

A-tijî bike

HEŞT →		8
ÇARDEH →	1	4
DIWAZDE		
YANZDE		
DUDO		
ŞEŞ		
ŞANZDE		
ÇAR		
PÊNC		
NOZDE		
DEH		
SISÊ		
SÊZDE		
PAZDE		
NEH		
HIVDE		
BÎST		
YEK		
HIJDE		

B-navê hêjmara binivîse

1 .....
2 .....
3 .....
4 .....
5 .....
6 .....
7 .....
8 .....
9 .....
10 .....
11 .....
12 .....
13 .....
14 .....
15 .....
16 .....
17 .....
18 .....
19 .....
20 .....

LEYISTIKA ME

Ez bawer im kêfa we ji leyistika me ya ku me di hejmara berê de qal kiribû pirr hatiye. Wekî me berê jî gotibû, ev leyistik di nav çend kesan de dikare bê leyistin. Lê belê yên ku pê dernexin ji leyistikê derdikevin û yên mayî di nav xwe de leyistikê dom dikin.

Bawer, Rojê, Bêrîvan û Xezal hergav li ser kitibekê dileyizin. Kî ku leyistikê kar bike, yên din ji wî re kitêbekî dikirin. Lê carna ew li ser tiştên xwarinê jî dileyizin. Niha dîsa ew li ser tişkekî dileyizin.

Bawer -Reş
Rojê- Şev
Bêrîvan- vêç
Xezal- Çem
Bawer-Moz
Rojê- ....(Rojê pê dernaxe)
Bêrîvan- Zor...

TOLHILDANA FÎL (2)

Reşo ku revî bêçar
Fîl bi goh girt yekcar

Bi goh girt û ew hejand
Bi êş û axîn ew lerizand

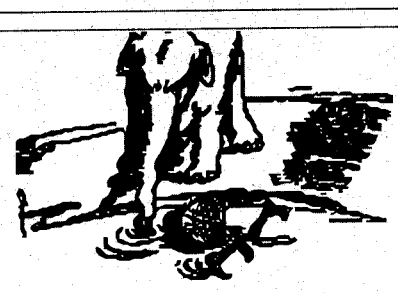

Ew noq kir binê avê
Ew pirr tirsand wê gavê

Tîmsah dît halê Reşo
Diran lê kirin beşo

www.arsivakurd.org

ACIYI PAYLAŞMAK

Taner AKÇAM

● Milliyetçiliğin genel taktiğidir: sadece ama sadece karşı tarafın yaptığı haksızlığa dikkati çekmek, sadece karşı tarafın iğrenç davranışlarını açığa çıkartmak... Kendi iğrençliğine ise genel kural olarak ya değinmemek ya da karşı tarafın yaptıklarına karşı "zorunlu", "kaçınılmaz" bir cevap olarak ele almak...

Türklerin ve Kürtlerin bir arada yaşamaları dışındaki her türlü çözüm eğer bu iki halka da çok büyük acılara mal olacak ise bir arada yaşamak nasıl olanaklıdır? önündeki engeller nelerdir? Bu konuda söylenecek ilk şey şu olmalıdır: Kendilerine layık görülen bunca acıya ve eziyete rağmen Kürtler hala ayrılıktan yana değillerdir. Çektikleri tüm ızdıraba rağmen hala iki ulus arasındaki ilişki düşmanca değildir. Türklerin, TC'nin politikalarını büyük ölçüde destekledikleri belli olduğu halde, Kürtler hala Türklerin tümünü çektikleri acılardan sorumlu tutma yoluna gitmemektedirler. Yani mesele henüz daha iki ulusun karşılıklı hesaplaşması boyutuna gelmemiştir ve bunu arzulayanlar her iki tarafta da azınlıktadırlar. Eğer gelişmeler henüz bu aşamaya gelmedi ise bunun en önemli nedeni iki ulusun da Müslüman olması ve köklü ortak kültürel değerlere sahip olmasıdır. Eğer Kürtler Hristiyan olsalardı ne olurdu? Bu soruyu düşünmek bile insanı ürpertiyor.

Görülmesi gereken ortak kaseden yediğimizdir. Çok ucuza harcadığımız ortak dini ve kültürel gelenek tamiri imkansız bir biçimde her gün yıpranmakta ve yırtılmaktadır. Burada bu ortak mirasın çok olumlu olduğunu iddia etmiyorum. Ama en azından demokratik ve eşit koşullarda birlikte yaşamanın zeminini bize sunmaktadır ve bu zemin hergün bizim ayağımızın altından kaymaktadır.

Birlikte yaşamanın ödenmesi gereken bir fiyatı vardır. Bu konuda çoğunluk topluma, yani Türklere ciddi sorumluluklar düşmektedir. Eğer Kürtlerin kendisinden kopmasını istemiyorsa, "tek bir karış toprak kaybetmek" istemiyorsa bunun için ödemesi gereken bir fiyat, yerine getirmesi gereken görevleri vardır. Barada egemen topluluğa hakim olan şöven ve antidemokratik eğilimlere karşı çıkmak gibi alışılmış klasik şeyleri tekrar etmek istemiyorum. Aktuel gelişmeler itibarıyla çok daha önemli gördüğüm bir birine bağlı iki olgunun altını çizmek istiyorum. Birincisi Türkler, Kürtlerin acısını paylaşmayı öğrenmek zorundadırlar. Kürt topluluğunun insan olarak çektiği acı paylaşılmadan, bu acı anlaşılmadan, onlarla bir arada yaşamayı istemek mümkün değildir.

Bu aslında çok kolay ama çok zor bir şeydir. Çok kolaydır, çünkü; köyleri yakılan, bir sabah silahların gölgesinde yanlarına hiçbir şey almadan köylerini terke zorlanan, işkence gören, üzerlerine napalm atılan bu insanların yerine kendimizi koymamız yeterlidir. Adana'nın, Mersin'in kenar semtlerini dolaşmak, "Toplama Kamplarını" görmek, buralarda yaşanan insan dramına gözlerimizle şahit olmak yeterlidir. Bu insanlar biz de olabiliriz", "Bunlar bize de yapılmış olabilir"... Ancak bu basit cümleleri söyleyebilirsek, acı çeken insanların acılarını paylaşabilir ve onlarla dayanışma içine girebilirsek bir arada yaşamanın yolunu açarız. Ancak bu "dayanışma" ve bu "paylaşma" Kürt insanına bizimle birlikte yaşam güvencesi verecektir. Aksi bir durum yani kayıtsızlık ve sessizlik, onların imhasına bile izin vereceğimiz, göz yumacağımız anlamına gelecektir.

● Öldürülen öğretmenin ailesinin acısını da, öldürülen gerillanın acısını da aynı biçimde paylaşmayı öğrenmemiz gerekiyor. Acı ideolojik değil, insani bir duygudur.

Bu aslında çok kolay olan şeyi zorlaştıran ise altını çizmek istediğim ikinci noktadır: İnsan acısını ideolojik terimlere göre tasnif ediyoruz. "Bizim ve Onların Acısı" biçiminde iki ayrı katagori yaratıyoruz. Ve sadece kendi acımıza karşı son derece duyarlı ve hassas oluyoruz. Öldürülen mehmetçik, öğretmen için deyim yerindeyse ortalığı ayağa kaldırıyoruz. Ama aynı hassas duyguyu "Onların Acıları" için göstermiyoruz. Türkiye ahlaki açıdan ciddi bir çifte moral dünyasında yaşıyor. Taraflar ve tarafların acıları oluşmuş vaziyette. Herkes öteki tarafa çektirdiği acının gerekli ve kaçınılmaz olduğuna inanıyor. Bu milliyetçiliğin genel taktiğidir. Sadece ama sadece karşı tarafın yaptığı haksızlığa dikkati çekmek, sadece karşı tarafın iğrenç davranışlarını açığa çıkartmak... Kendi iğrençliğine ise genel kural olarak ya değinmemek ya da karşı tarafın yaptıklarına karşı "zorunlu", "kaçınılmaz" bir cevap olarak ele almak...

Eğer bir arada yaşamak istiyorsak "Ortak Acı" kavramını bulmamız gerekiyor. Çok zor gelebilir ama, öldürülen öğretmenin ailesinin acısını da, öldürülen gerillanın acısını da aynı biçimde paylaşmayı öğrenmemiz gerekiyor. Acı ideolojik değil, insani bir duygudur. Ancak ortak, hepimize ait olan paylaşacak bir şeylerimiz varsa bir arada yaşayabiliriz. Şu anda görülen acıdan başka paylaşacak birşeyimiz yok. Hiç değilse bunu paylaşmayı başaralım. Ama gelişmeler hiç de ümit verici görülmüyor. Kendisini Kürt sorununda yeni bir umut olarak sunan Yeni Demokrasi Hareketi önderi bile, eğer gazetelerin yazdığı doğru ise, sadece Kürtlere ilişkin söylediklerinin dikkat çekiyor olmasından rahatsız olmuş. Bu nedenle Parti olarak öldürülen askerler için bağış kampanyası açacaklarmış. İşte Türk legal siyasal yelpazesinin "en Kürtçü" siyasi partisinin durumu...

Türkiye'de acilen ihtiyacımız olan şey çifte standarttan kurtulmaktır. Kendisine göre herşeyi ölçebileceğimiz ortak bir moral zemine sahip olabilmektir. Bunun yolu insan haklarına sahip çıkmaktan geçecektir. İnsan Hakları ihlallerine kim, hangi nedenlerle yol açıyor olursa olsun karşısında bizi bulmalıdır. Ayrıca kim tarafından yapılırsa yapılsın, her insan hakkı ihlali kanuni takibata uğramalıdır. Burada Türkiye'de egemen olan bir zihniyetin altı tekrar tekrar çizilmelidir. Gerek askeri darbeler döneminde, gerek daha sonraki sivil dönemlerde işkence ve terör uygulayanlar sürekli ödüllendirilmişlerdir. Bu ödüllerindirme politikası sayesinde, özellikle devlet görevlilerinde "insan haklarını en çok ihlal eden, en çok ödüllendirilir" zihniyeti yerleşmiştir. Eğer ülkemizde acıyı azaltmak istiyorsak bu zihniyet kırılabilmelidir. Bunun yolu, her ihlalcinin, rütbesi ve mevkisine bakılmadan mahkeme önünde yargılanacağının ilan edilmesinden, bunun ortak bir kültürel norm haline getirilebilmesinden geçecektir.

Kürt topluluğunun insan olarak çektiği acı paylaşılmadan onlarla bir arada yaşamayı istemek mümkün değildir. Köyleri yakılan, bir sabah silahların gölgesinde yanlarına hiçbir şey almadan köylerini terke zorlanan, işkence gören, üzerlerine napalm atılan bu insanların yerine kendimizi koymamız yeterlidir.

Özetle, insan hakları ekseninde bu ortak zemin yaratılmadığı, müddetçe ayrılmanın, ayrı olmanın yollarını hazırlıyoruz demektir. Eğer her acıyı ve haksızlığı, yapana ve yapılana göre değerlendirirsek ortak paylaşacak şeyimiz kalmamış demektir. Çünkü ancak ortak paylaşacağı bir değerler sistemi olan topluluklar bir arada yaşayabilirler. Sonuç olarak söylenecek olan şudur: Eğer Kürt insanının acısını bile paylaşmasını beceremiyorsak, ona layık görülen bunca eziyeti ve cefaya karşı en ufak bir dayanışma gösterisinde bulunamıyor ve bunu onlar tarafından görülecek bir biçimde eyleme dökemiyorsak, bu insanlarla bir arada yaşamanın ne iddiasına ne de hakkına sahip olabiliriz.

MEĞER "DR. FRİÇ" KİMMİŞ!

Ankara'da öğrenci olduğum yıllarda kitapçılarda olsun kütüphanelerde olsun Kürtlerle ilgili olan kitapları arayıp bulmaya, okumaya çalışırdım. Yirmi yıl öncesine rastlayan o yıllarda, Türkiye'de Kürtler ve Kürt tarihiyle ilgili olan kitap sayısı zaten çok azdı. Bizden yaşlı olan kuşaklar bunu daha iyi bilirler.

O dönemde Ankara'da Millî Kütüphane'de arayıp bulduğum ve okuduğum kitaplardan biri de "Kürtler: Tarihî ve İçtimaî Tetkikat" (İstanbul. 1334/1918) adlı kitap idi. Arap harfleriyle yazılmış olan bu kitabın adına daha sonraki yıllarda - özellikle resmi Türk tarih tezini savunan yazarların kitaplarında- birçok kez rastladım. Kitabın yazarının adı, kaynaklarda Dr. Friç (1). Dr. Fritz (2), Dr. Fric (3) gibi değişik biçimlerde yazılmaktadır.

Jîn dergisinin ilk üç sayısında yer alan Kurdîyê Bitlîsî (Xelîl Xeyalîyê Modanî)'nin sözkonusu kitapla ilgili eleştirisini okuduktan sonra yazarının kimliğini de merak ettiğim bu kitabı yeniden görmek istedim. Değişik kaynaklar yazarın Alman olduğunu belirtiyorlardı. Aynı dönemde Mois Cohen (M. Kohen) adlı bir Yahudi'nin Tekin Alp takma adıyla Turancı-Türkçü ideolojiyi yaymak amacıyla kitaplar yazıp yayınladığını ve benzeri çalışmaları düşündükçe Dr. Friç'in kimliği ile ilgili merakım kuşkuya dönüştü. Kürtler adındaki bu kitabı Paris ve Stockholm'deki değişik kütüphanelerde aradıysam da ne Almancasını ne de Türkçesini bulabildim. Bir "Alman yazarının" Kürtlerle ilgili olan bu "ünlü" kitabının sözünü ettiğim kütüphanelerde bulunmaması kuşkumu daha da arttırmıştı. Ancak elde herhangi bir kanıt bulunmadıkça söylenebilecek pek birşey yoktu.

Nihayet Mustafa Şahin'in Tarih ve Toplum'daki yazısını okuyunca konu benim açımdan büyük ölçüde açıklığa kavuşmuş oldu. Mustafa Şahin'in yazdıklarından anlaşıldığına göre, Kürtler adlı kitabın yazarının Türkmen Aşiretleri gibi başka kitapları da var. 1918 'de Harp

● Mustafa Şahin'in aktardıklarından anlaşıldığına göre işin gerçeği şudur: Türkmen Aşiretleri adlı kitap, asıl adı Naci İsmail Pelister olan ve daha çok Habil Adem adıyla tanınan kişi tarafından yazılmıştır. Yani kitabı yazan Habil Adem, kitabı yayınlarken uyduruk iki Alman adını (Dr. Freilitz ve Mühendis Raulig) yazar olarak, kendisini (Habil Adem'i) de "Türkçeye çeviren" olarak sunmuştur.

M. MALMÎSANÎJ

Mecmuası'nda bu kitabın ilânı da çıkmış. Değişik kaynaklarda Türkmen Aşiretleri adlı kitabın yazarları olarak şu iki kişinin adları verilmiş: Dr. Frayliç ve Mühendis Rovling. Bu adlar da kaynaklarda değişik biçimlerde geçiyor: Dr. Frayliç ve Mühendis Radlig, Dr. Freilitz ve Müh. Raulig, Dr. Frayliç ve Mühendis Ravlik, Dr. Ravling Freilitz, Krayliç ve Ravliğ (4).

Yine Mustafa Şahin'in aktardıklarından anlaşıldığına göre işin gerçeği şudur: Türkmen Aşiretleri adlı kitap, asıl adı Naci İsmail Pelister olan ve daha çok Habil Adem adıyla tanınan kişi tarafından yazılmıştır. Yani kitabı yazan Habil Adem, kitabı yayınlarken uyduruk iki Alman adını (Dr. Freilitz ve Mühendis Raulig) yazar olarak, kendisini (Habil Adem'i) de "Türkçeye çeviren" olarak sunmuştur. Yazdığı başka bir kitabı da Prof. Johs Moul uydurma imzasıyla yayınladığı belirtilen Habil Adem'den sözederken Kösemihalzade Mahmut Ragıp konuyu açıklığa kavuşturur:

"... bu eserden [Türkmen Aşiretleri'nden-Malmîsanij] bahsederken, kitabındaki kayda bakarak Dr. Frayliç ile Mühendis Ravling'in bir eserinden tercüme olduğunu söylemiştim, Bilâhare, H(abil) Adem Bey'le tanıştıktan sonra, müellifin ilk telif eserlerine neşr imkânı bulabilmek için hep tercüme dediğini, Türkmen Aşiretleri'nin de aslen kendi eseri olduğunu kendisinden dinledim!" (5)

Taha Toros da bir yazısında "Habil Âdem tarafından dilimize çevrilen iki Alman şarkiyatçısının Kürtlerle ilgili kitabı'ndan sözeder (6). Bütün bu açıklamalar, Kürt ulusunun varlığını bile inkâr eden bazı yazarların zaman zaman kaynak olarak gösderdikleri Kürtler adlı kitabın yazarı olarak bilinen sözümona Alman yazarı "Dr. Friç"in gerçekte Habil Âdem olduğunu gösteriyor.

Hem Kürtler hem de Türkmen Aşiretleri adlı kitap, Aşair ve Muhacirin Müdiriyet-i Umumiyesi yani Aşiretler ve Göçmenler Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanmıştır. Bu kurumun bir devlet kurumu olduğu ve Türkmen Aşiretleri adlı kitabın Harp Mecmuası'nda ilânının çıktığı da düşünülürse yazarın İttihat ve Terakki çevrelerine yakın birisi olduğu anlaşılır. Kurdîyê Bitlîsî de Kürtler adlı kitaptaki görüşlerin, o dönemde "resmî bir nitelik" taşıyan İctimaiyat dergisinde M. Zekeriya Bey tarafından özetle yayınlandığını belirtir. M. Zekeriya Bey'in Ünlü Zekeriya Sertel olduğunu biliyoruz. Onun Aşair Şubesi (Aşiretler Şubesi) müdürü olduğu dönemde Muhacirin Umum Müdürlüğü (Göçmenler Genel Müdürlüğü)'nün genel müdürü Şükrü Kaya (7) idi. Zekeriya Sertel'in anılarında geçen Muhacirin Müdürlüğü ile ilgili şu cümleler de konuyu anlamamıza yardımcı olabilir:

"Bu kuruluşun bir görevi de hâlâ memleketin şurasında burasında göçebe bir halde yaşayan aşiretleri dağlardan indirip ovalardaki köy ve şehirlere yerleştirmekti... Şükrü Kaya bana aşiretler hakkında önce bilimsel bir araştırma yapmak gerektiğini söyledi. Memlekette aşiretlerin sayısı neydi? Bunlar nerelerde ve nasıl yaşıyorlardı? Adetleri, gelenekleri nelerdi? vb... Önce bunları bilmek ve ona göre işe girişmek gerekti."(8)

Kürtler ve Türkmen Aşiretleri adlı kitapların o zaman bu program çerçevesinde yayınlanmış olabilecekleri akla geliyor.

Kısacası, Kürtler adlı kitap ve yazarı "Dr. Friç" örneği, Kürt tarihi konusunda çalışanların sistemli bir falsifikasyona karşı ne kadar dikkatli ve titiz olmaları gerektiğini bir kez daha gösteriyor.

*

(1) Kadri Kemal Kop (Sevengil). Anadolu'nun Doğu ve Güneydoğusu, ikinci baskı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1982, s.59

(2) İsmet Parmaksızoğlu, Tarih Boyunca Kürttürkleri ve Türkmenler, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1983, s.95

(3) Em. P.Kd. Alb. M. Rıza, Benlik ve Dilbirliğimiz, ikinci baskı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1982, s. 14, 26

(4) Mustafa Şahin, "Yazar(lar)ı Tartışmalı Bir Kitap", Tarih ve Toplum, İstanbul, no: 94 (Ekim 1991, s.2)

(5) Aktaran: Mustafa Şahin, agy., s.2

(6) Taha Toros, Tarih ve Toplum, İstanbul, no:92 (Ağustos 1991), s.18

(7) Şükrü Kaya (1883-1959): 1914-1916'da İzmir'de Rum tehcirini teftişe memur edilmiş olan Şükrü Kaya, daha sonra Lozan Konferansı'na müşavir olarak atandı. Kaya, İzmir belediye başkanlığı, milletvekilliği, dışişleri bakanlığı ve Cumhuriyet Halk Partisi genel sekreterliği görevlerinden başka uzun süre T.C.'nin içişleri bakanlığını da yapmıştır (Türk Ansiklopedisi, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1974, c. XXI, s.414).

(8) Zekeriya Sertel, Hatırladıklarım, ikinci baskı, Gözlem Yayınları. İstanbul, 1977, s. 81-82

NOT: Bu yazı Kürdistan Press ve Armanc'da yayınlanmıştır

Haftalık Gazete
Rojname Hefteyî
REALITE Press
Hejmar-Sayı:2
Tel: 0-212-256 90 11

ORTASYA'NIN PAYLAŞIMI BÜTÜN DENGELERİ DEĞİŞTİRİYOR

İran'a %5 pay!

Beklenen alt-üst oluş, beklenen süreden çok daha önce ve büyük bir hızla gerçekleşiyor.

Olayların bir bölümü şöyle: Türkiye, Azeri-Ermeni kavgasında bir devlet politikası olan *"iyi komşuluk ilişkilerini"* çiğneyerek açıkca taraf oldu. Ermenistan'la ilişkilerini askıya aldı. Hava trafiğini kapattı, giderek insani yardımların bile Ermenistan'a ulaşmasını engelleyici bir politika izledi. Türkiye, bunun karşılığı olarak Azeri petrollerinin paylaşımından yalnızca % 1.75 gibi bir vestiyer ücreti alabildi. Azeri-Ermeni savaşında iktidarın da muhalefetin de tutumu aynıydı. Medyanın üstüne körükle gittiği bu tutum, Azeri soydaşları kurtarma politikasıydı. Oysa Azerbeycan'ın yarısı İran'ın siyasi sınırları içinde duruyordu. Gerçi İran'ın ne Kürtleri ve ne de Azerileri inkar etme gibi bir politikası, yoktu ama, Azeriler, İran'da ezilen ulus statüsü içindeydiler. Bağımsız Azarbeycan'ı kurtarma seferberliğine girişen Türk büyükleri, her nedense İran'ın siyasi sınırları içinde ezilen ulus durumunda bulunan soydaşlar için çıt çıkarmıyorlardı. Türkiye'nin İran'la bütün alış-verişi teröre karşı işbirliği anlayışı idi. İran, Türkiye'ye gerektiği zaman, gerektiği kadar umut vermeyi hiç ihmal etmiyordu.

Azeri-Ermeni kavgasında İran'ın tutumu ise farklıydı. Arabulucu rolüne soyunan İran, her iki tarafla da iyi ilişkiler içinde görünmeye özel bir özen gösteriyordu. Sonunda olan oldu ve İran, Azeri petrollerinden %5 gibi oldukça yüksek bir pay kopardı. Türk basınında bir iki köşe yazarı dışında konu ile ilgilenen olmadı. Oysa sorun Türkiye açısından hayati önem taşımaktaydı. Kürt sorununa çözüm arayan siyasi gruplar açısından da... İran'a verilen bu %5 petrol payının faturası oldukça kabarıktı. Bu kabarık faturanın en pahalı bölümünü ise Kürtler oluşturmaktaydı. Nitekim, olaydan kısa bir süre sonra Azerbeycan'ın, İran'a komşu güney sınırlarında yer alan Laçin'de bir PKK konferansı düzenlendiği açıklandı. Konferansın oldukça gergin *-silahlı grupların birbirlerine saldırması ölçüsünde gergin-* geçmesine rağmen, olay geçiştirildi. PKK konusunda kulağı delik olan basından ses çıkmadı. Diğer Kürt siyasi gurupları ise, oldum olası bu tür belirleyici olgularla pek ilgilenmiyorlardı!

> ● Filistinli muhalif grupların, Suriye'nin denetimi altındaki bölgelerden Irak'a göç etmeye başlamaları Ortadoğu'daki yeniden yapılanmanın en önemli işaretlerinden biridir.
>
> ● Türkiye artık treni kaçırmıştır. Son bir gayretle son vagonlardan birine tutunabilir. Türkiye'nin son vagonlardan birine tutunabilmesinin önkoşulu artık kaçınılması olanaksız bir duruma gelen Kürt düğümünün çözülmesinden geçmektedir. Başkaca hiç bir yol, hiç bir alternatif yoktur. Mevcut anlayışlar ve bu anlayışları temsil eden politik kadrolarla Kürt düğümünün çözülmesi ise hiç de inandırıcı bir nitelik taşımamaktadır.

Aynı günlerde uluslararası ajanslar ABD'nin Suriye'ye uygulanan ambargoyu kaldıracağını dünyaya duyururken, Avrupa'nın da artık Suriye'yi "Terörist devlet" statüsü içinde görmeyeceğini vurguluyorlardı.

Filistinli muhalif grupların, Suriye'nin denetimi altındaki bölgelerden Irak'a göç etmeye başladıkları ise Ortadoğu'daki yeniden yapılanmanın en önemli işaretlerinden biriydi. Aradan fazla zaman geçmeden PKK Genel Sekreteri'nin uluslararası kuruluşlara özel bir mektup gönderdiği ve silahları susturmaya hazır olduğu manşetlere çıktı.

Bu arada, Kürt Federe Devleti bünyesinde de bazı gelişmeler oluyor ve İran yanlısı KİP (Kürdistan İslam Partisi), federe devlet parlamentosunda temsil hakkı kazanıyordu. KİP'in, federe devlet parlamentosunda temsil edilmesi ile, Türkiye ve Suriye ile birlikte İran da, Kürt Federe Devleti"nin iç işlerine doğrudan girmiş oluyordu.

KDP'nin Türkiye, YNK'nin Suriye ile ilişkisi biliniyordu. KİP'in ise İran yanlısı bir örgüt olduğu gizli değildi.

Bütün bu gelişmeler karşısında, Kürt sorununun kanlı bir kördüğüm olarak durduğu Türkiye'nin belirgin bir politikası olmadığı ise ortadaydı. Türk büyükleri, ara seçim-erken seçim gibi çok önemli meselelerle uğraştıkları için, hepsi birbirine bağlı olan, hepsi birbirini etkileyen ve hepsi birbirinden etkilenen olaylar karşısında "görmedim-duymadım" politikasına sarılmışlardı. Köşe yazarları hükümet kurup, hükümet yıkarlarken; gazeteler, Balkanlar-Kafkaslar ve Ortadoğu gibi volkanik bir bölgenin ortasında açık açık sürdürülen pazarlıkları ara haber başlıkları ile geçiştiriyorlardı.

PKK Genel Sekreteri'nin uluslararası kuruluşlara gönderdiği mektubu Türk iç politikasına göre yorumlayan gazeteler, *"PKK ateş kes istiyor"* manşetleri ile çıktılar. Hükümetten beklenen yorum ise gene aynıydı: *"Katillerle pazarlık yapılamaz"*dı! *"Terörün kökü kazınacak"*tı! Yani, memurların sokaklara döküldüğü, işçilerin şartelleri indirmeye hazırlandığı, her gün camilerden asker cenazelerinin kaldırıldığı Türkiye'de, bu yoksul ve aç insanların ekmeğinden kesilen paralarla, gelişmeler, günde bir trilyon 400 milyar savaş harcaması yapılacak demekti. Yani, Kafkasya ve Ortaasya Rusya'ya, Ortadoğu Israil'e ve Arap çıkarlarına terkedilecek, Tansu Hanım, sağında Urfalı Necmettin bey, solunda Kırşehirli Esat efendi ile Türkiye'yi 2000'li yıllarda lider ülke haline getireceğini bağıra çağıra ilan etmeye devam edecekti.

Oysa, Türkiye'nin etrafı sistemli bir biçimde boşalmaktadır. Kürt sorununu kasaturaların ucuna asan iktidar, gerek çevre devletlerle ve gerekse Batıavrupa ve ABD ile olan ilişkilerinde bütün kartlarını karşı tarafa vermiş durumdadır. Teröre endeksli politikalar nedeni ile pazarlık masalarına, yenilgiyi kabul ederek oturmaktadır. Bütün dünya, günde 1 trilyon 400 milyar savaş harcaması yapan bir devletin ekonomisinin asla rayına oturamayacağını bilmektedir. Bunu, Azeri lider Haydar da, Fars meslektaşı Rafsancani de bilmektedir . Ortadoğu'nun kilit ülkesi olan Suriye ise, Türkiye'nin yumuşak karnının üstünde oturmaktadır. Suriye, elbette kendi politikasında başarılı görülüyor. Ambargo kalkıyor. Terörist devlet imajı siliniyor. Bir ihtimal Golan Tepeleri de geri alınabilir. Çünkü Suriye özellikle Kürt sorunu ile ilgili konumundan ötürü kilit ülke olma statüsünü kaybetmek üzeredir. Suriye'nin yeri dev bir devlet tarafından doldurulуyor: Rusya.. Rusya için, Ortaasya ve Kafkaslardaki çıkarlar, üçüncü dünya savaşını çıkartacak boyutlardadır ve Rusya bu kararını açıklamaktan çekinmemektedir. Anlaşıldığı kadarıyla Türkiye'deki basiretsiz politikacının beceriksizliği artık ürünlerini vermeye başlamış ve Türkiye hem politik ve hem de ekonomik platformlardan itile kakıla dışarıya atılmıştır.

Yukarıdan beri özetlediğimiz konuların son cümlesi şöyledir: Türkiye artık treni kaçırmıştır. Son bir gayretle son vagonlardan birine tutunabilir. Türkiye'nin son vagonlardan birine tutunabilmesinin önkoşulu artık kaçınılması olanaksız bir duruma gelen Kürt düğümünün çözülmesinden geçmektedir. Başkaca hiç bir yol, hiç bir alternatif yoktur. Mevcut anlayışlar ve bu anlayışları temsil eden politik kadrolarla Kürt düğümünün çözülmesi ise hiç de inandırıcı bir nitelik taşımamaktadır.

www.arsiv.org